OMMENTARIVS Rob. Val. in artem versificatoriam Hulderici Huteni.

QVis modus, & quæ sint seruandæ in carmine leges,
Et quo quæque suum distendat syllaba tempus:
Littera quas uires habeat, quóque ordine mutet,
Omnia discutiam paucis.

Hic est propositio complexióque eorum, de quibus se scripturum profitetur author. Sed ne ista per trãsennam (quod aiunt) cognoscamus, quædam primitus intelligere decebit, vtpote quid sit carmen, quid pes, vnde dicantur, & quod ad eorum constitutionem requirantur. Carmen, est oratio strictiori pedum lege coërcita. Et carmen propriè dicitur totum poëma, vt est tota elegia, & totum epigramma, in quo sensus est perfectus. Aliquando etiam est vnicus versus. Dicitur autem carmen à canendo: quia cantibus est aptum. Cæteræ autem orationes solutæ dicuntur, & prosæ: quia metri lege prorsus solutæ liberè proruunt. Carmen pedibus constat. Est autem pes metrica syllabarum constitutio: Vnica enim syllaba pes esse nequit, nec plures quàm sex. Pes enim in metro dicitur, quia pedis officio fungitur. Sicut enim corpora pedibus mouentur, ita metra ipsa, quum scanduntur, quibusdam quasi pedibus incedere videntur. Scansio autem, est legi-

ıa metri in ſingulos pedes diſtinctio & dimẽſio. Sc
verò metra dicuntur, quia tractando ſingulos m
uſque pedes, veluti ſcalarum gradus videmur aſc
re, ac gradatim incedere, viciſsim mouendis pedil
ıot verò pedes & tempora in carmine requirantur,
ens deſcriptio te facilè edocebit.

- *ſyllabæ*
  - *duæ*
    - *Breues, non perficiunt pedem.*
    - *Longæ, ſpondæum.*
    - *Prior tantum longa, trochæum.*
    - *Poſterior tantum longa, iambũ.*
  - *tres*
    - *Longæ, faciunt pluſquam pedem.*
    - *Breues, tribrachum.*
    - *Duæ longæ & una breuis, faciunt pluſquam pedem.*
    - *una tantum longa.*
      - *Prima, dactylum.*
      - *Vltima, anapæſtum, media, amphibrachum.*
- *tempora*
  - *tria*
  - *quatuor*
  - *ſyllaba bre.* *habet* *Vnicum tempus.*
  - *ſyllaba long.* *habet* *Duo tempora.*
- *pedes*
  - *quinque, dicitur* Pentametrum.
  - *ſex, dicitur* Hexametrum.

Duæ

In carmine eſt mẽſura,

- Syllabarum.
  - Breues.
    - Duæ. Pyrrhichius, vt Deus.
    - Tres. Tribrachus, vt dominus.
    - Quatuor. Proceleumaticus, vt ariete.
  - Longæ.
    - Duæ. Spondeus, vt audi.
    - Tres. Moloſſus, vt Mecœnas.
    - Quatuor. Diſpondeus, vt Mecœnates.
- Temporũ. Sola vocalis proprie habet tẽpus: Syllaba verò ratione vocalis.
  - Syllaba breuis habet vnicũ tẽpus.
  - Syllaba longa habet duo tẽpora,
  - Tẽpora autẽ ſunt
    - tria
      - Trochæ
      - Iambus.
      - Tribracl
    - quatuor
      - Dactylu
      - Spõdeu
      - Anapæſtus.
- Pedum ſunt autem
  - quinq;
    - duæ ſyllabæ.
      - Ambæ breues, eſt imperfectus pes.
      - Ambæ longæ, Spondeus.
      - Prior tantum longa, Trochæus.
      - Poſterior tantum longa, Iambus.
  - vel sũt inpede
    - tres ſyllabæ.
      - Longæ, faciunt plusquam pedem.
      - Breues, Tribrachum.
      - Duæ longæ & vna breuis, faciũt plu quam pedem.
      - vna tantum longa vel
        - Prima, Dactylus,
        - Vltima, anapæſtus,
        - Media, facit pluſqua pedem.
  - ſex.
    - quatuor ſyllabæ, quæ faciunt pluſquam pedem.

169 Hæc nos de Hexametro & Pentametro solum intelligimus. Proportiones autem & accidētia quæ pedibus insunt, abundè tractat Aldus grammaticus libro quarto, quæ præceptoribus, vt quæ altiora, relinquimus. At si quis vtilitatem scribendi carminis roget: si nulla alia sit præterea, hæc satis magna est, quòd uerborum & figurarum magna copia scribendo carmine, & sublimitas orationi paratur. Præterea nemo orationem concinnam, & suauem modulabitur, nisi singularum syllabarum naturam exactè calleat. Aliæ enim nimia celeritate orationem præcipitant. Aliæ constantem grauémque reddunt. Aliæ temperatum cursum reddunt. Aliæ asperam & confragosam, aliæ mollem non hiulcam & salebrosam, sed velut per decliuia labētem, qui rhythmus à poëtis ad oratorē defluxit. Siquidem Isocrates primus dicitur orationem vagam & solutam numeris astrinxisse, & claudicantem notis pedibus incedere docuisse, ne inæqualis subsultaret, & asperitate aures teretes ac delicatas raderet.

-hæc læta iuuentus
Verte animi uotum, sitibundásque imbue fauces.
Non quia prætereа scriptum nihil utile dicam,
Sed quia munus habes animo gratante profectum.

Hic beneuolentiam captare contendit, lectorésque ad hoc artis versificatoriæ opusculum euoluendum (semota iactantia) adhortatur. Non quòd vtile ac magnificum asserere audeat, sed quia non illubenter munus à se profectum profiteatur.

Improbet ista licet, cui mentem insana libido
Carpendi studio uexat: mihi fama trahatur,
Inq; dies mihi perstet honos, mihi gloria surgat:
Qui uelit, inuideat: séque hoc mœrore fatiget.

Inuehitur in zoilos & mordaces loquutuleios, qui verborum colluuione teterrima æstuant, & studiosis oblatrare consueuerunt: quorum venenum, linguámque aspidis se fúsque déque ferre testatur.

Littera apud Latios isto discrimine fertur:

Voca-

Vocalis,criticas quòd uoces integra reddat.
Tales quinque putant,y Græca exinde retracta.

Antequam de syllabarum quantitate tractare incipiat, literarum diuisiones ac diphthongos, aliáque non contemnenda docet.Earum enim cognitione(teste Quintil. lib.1.cap.6.)multa rerum surgit & enascitur subtilitas, quæ non modò acuere ingenia puerilia, sed exercere, altisimámque eruditionem,& scientiam infundere posit. Duplex est litera,vocalis & cõsonãs.Vocalẽ Latini appellarũt,quòd plenam per se vocẽ faciat.Sunt autẽ quinque:a,e,i,o,u,Retrahitur enim vna Græca y psilon.

Consona,quòd uoces nil mutans adiuuat ipsas:
Per se nulla tamen,nisi uocibus addita rectis.

Consonantes sunt sexdecim:b,c,d,f,g,k,l,m,n,p, q,r,s, t,x,z.Dicuntur autem consonantes, quia cum vocalibus sonant,veluti be,ce,de,ef,ge,&c.

Harum aliquæ nobis uanos referuntur ad usus:
Quæ sint disce breui:quibus E non assonat ipsis.

Consonantes eò dicebantur, quòd cum vocali sonarent.Aliquæ tamen sunt quæ ad vanos vsus referuntur.& hæ sunt quæ non sonant cum e, sunt autem duæ potissimum,k,& q.K enim cum a sonat,& q cum u,h est aspiratio,x & z literæ sunt Græcæ.

Q tamen u iunctum stat in usu crebrius illo:
Vt sequor,ut quoniam.

V post g,s,& q,semper liquescit.id est, nec vocalis nec consonans haberi potest,nec penitus nulla litera, vt languor,lingua,suadeo,aqua,sequor.

– Vetus est scripsisse Kalendas.

K non est litera Latina,sed Græca:pro qua, c vtimur, atque ideo superuacua est:vnde nomen calendæ potius per c,scribi debet,quàm per K,more antiquo.

H nota nonnullis uenit aspiratio uerbis:
Non tamen idcirco quò posit litera dici.
Adde quòd in uersu cadit hæc,& nulla putatur.
Nec te conturbet, si obiecerit unus,& alter,

(Posthabita coluisse Samo, hic illius arma)
Non ego confirmo quo quisquam est rarius usus.

H litera non est, sed aspirationis signum: quam veteres plerisque vocibus inserebãt, vt sonus earum esset viridior vegetiórq;. Hæc enim firmitatem & vigorem vocis quasi quibusdam neruis intendit. Idcirco eam grammatici voluerunt consonantis vim habere, vt apud Virgi. 1. Aenei. Terga fatigamus hasta, nec tarda senectus. Sed id potius cæsuræ semiquinariæ dandum est. Cæsura autem semiquinaria, quæ Græcè πενθημιμέρης dicitur, fit quãdo post duos primos pedes, syllaba relinquitur dictionem terminans: vt, Tytire-υυ tu patu-υυ læ-. Ecce læ syllaba, manet recisa à dictione patulæ, & simul finit dictionem, éstque principium pedis. Et quoniam tenet de quinque dimidiũ (nam duo & semis bis, quinque constituunt) πενθημιμέρης appellatur, id est, semiquinaria. Nam duo pedes, & semipes, qui vnica constat syllaba, faciunt dimidium quinque pedum. Quòd h vera litera censeri non debeat, clarum euadit ex hoc Horatij carmine, Quo me cúmque rapit tempestas deferor hospes. Quòd si quis obiicere velit hunc versum Virg. 1. Aeneid. Posthabita coluisse Samo, hic íllius arma, non te offendat, quia aliquando vocalis ante vocalem aut aspirationem, non absumitur: sed id magis notandum est, quàm imitandum.

X dupla est. ueteres (breuitas cum forte iuuaret)
Pro (gregis hoc monstrat) iunctis scripsere duabus.
Duntaxat Græcis z est data litera uerbis.
Quæ super has restant, dabit illis littera nomen.

Cum antiqui breuitate scribẽdi delectarentur, iis literis loco duarum vsi sunt, x, scilicet & z. X pro cs, vel gs. vt pax, pro pacs, grex, pro gregs. & z aũt pro duplici ss, vt pa trizo, pro patrisso. Et sola verba Græca per z scribuntur. Ideo Gręca est litera. Alię autẽ literę, verę sunt & Latinę.

Consona uel muta est, quoniam male uocibus astat,
I nque E finitur, uel (quæ plus consonat istis)
Semisona, incipiens E, dum se terminat ipsam.

Conso

Consonantes diuiduntur in mutas & semiuocales. Mutæ sunt octo, b, c, d, f, g, p, q, t. dicuntur autem mutæ, quia respectu benesonantium exiguam vocem habent, & in e desinunt, vt be, ce, de. Semiuocales sunt septem, l, m, n, r, s, x, z. Dicuntur enim semiuocales, quia sunt imperfectæ vocales, & perfectiorem sonum obtinent, quàm mutæ. Incipit autem per e, earum prolatio, vt el, em, en.

F tamen (ut muta est) nihil hac ratione tenetur.

F inter mutas enumeratur: in e, tamen non desinit, sed per e, incipit, vt ef.

Nanque potestatem non mutat spiritus ulli.

Litera φ apud Græcos valet p & h. Et p h apud Latinos idem efficit quod f h, tamen aspiratio nullam literæ proprietatem aut vim mutat.

Quid quòd habet mutæ uim totam, & conuenit antè,
Mobilibus liquidis? sic flāuus, sic frēmo profers,

F videtur quodammodo mutæ vim habere. Nam liquidis præposita nunc breuem syllabam efficit, nunc longam, vt in his dictionibus, fremo, & flauus.

Omnis in hoc numero uocalis ponitur anceps:
Non ut apud Graios, ubi stricto iure tenentur.

Vocales Latinæ sunt ancipites: nam a, breuis & longa potest esse. In dictione amo, est breuis: & in dictione fabula, est longa: sic est & de aliis vocalibus. Vocales autem apud Græcos semper aut longæ sunt, aut breues. Nā η & ω semper longæ sunt, ο & ε breues. Etiam α, υ, & ι communes sunt.

Nulla unquam tenuit uocales syllaba binas,
Ni coēant simul, & diphthongi nomine quadrent.
Quatuor ista modis fieri connectio sueta est.
Aulæ erit exemplum, fœlix, atque Eurus in illa.
Quinta fere exoluit pacto diphthongus eodem:
Scribe graueis tamen hac: tentabant pabula fœtus,

Quisquis ab antiquis scribendi congeris usum.

Duæ vocales non possunt vniri vna syllaba, nisi fiat diphthongus. Est enim diphthongus duarum vocalium in eadem syllaba vim suam retinentium complexio. Sunt autem quatuor, æ, vt musæ: œ, vt fœlix: au, vt audio: eu, vt eurus, & vna græca ei, vt graueis, omneis, quæ apud antiquos in frequentissimo vsu fuit, nunc autē penè exoleuit.

I solet, úque simul natiuam amittere uocem,
Consona facta, Iōuis, Vēnus hoc ostendere possunt.
Vtráque conuerti facilis, retróque referri.
Trōia gāza uelut, Trōiæ qui primus ab oris:
Et uerbum soluo, dux longa pace solutus.
Sic uicibus mutantur, & in sua iura recedunt.

I & u vocales, aliquando cōsonantes efficiuntur, quādo præponuntur in eadem syllaba reliquis vocalibus, vel etiam sibi, tunc nec vocalis vim retinent, nec diphthongum constituunt: vt ianua, ieiunus, adiicio, venus, volo, vult. Et aliquando in vocales reuertuntur, vt in soluo, u consonans est, & in solutus, est vocalis. id tamen non semper fit, quia in nominibus Græcis solum est vocalis: vt Iesus, Iason, Ioseph trissyllaba. Vnde Iuuencus, Aegyptum cum matre simul transportat Ioseph.

I quoque, ubi posita est uocales inter, utrinque
Fit dupla, & crassas extendit murmure uoces.
Cā ius ut est, tamen hanc uoluit geminare uetustas.

Quando i ponitur inter duas vocales, fit consonans & duplex litera, quare antiquitus geminabatur: vt Caius dissyllabum, aio, baiulo. Antiquitus Caiius, aiio.

V quandoque sono manca est, uimque exuit omnem,
Ni liquidam dicas, quoniam resolubilis extat:
Suauis ibi, quercúsque dabunt documenta, uel anguis.

V post g, & s, aliquando post q (vt dictum est) semper liquescit:

liquescit:id est,nec vocalis,nec consonans habetur, nec penitus litera. Neq; enim profertur vt vocalis, nec penitus supprimitur:sed quasi languidiori quodã sono raptim pronunciatur:vt lingua,suauis,aqua,quercus. In quibusdam tamen per diæresim effertur. Virg. de liuore, Phaleuc. Non lux,non cibus est suauis illi.

Quasdam etiam dici liquidas uoluere Latini:
Mollior his sonus est,& qui persæpe liquescat.
Quin positæ ad mutas,uocalem (quæ præit antè)
Si breuis est aliàs,communem incedere cogunt:
Sic ăper exit ăpri,tenĕbræ sic,siue tenēbræ.

Hîc est regula de liquescentia, quæ talis est, Quando vocalem natura breuem sequuntur muta & liquida, eandem cum sequente vocali constituentes syllabam,ita tamen vt præcedens vocalis in eadem dictione ponatur: ipsa est anceps in versu,in prosa verò correpta : vt recludo primam habet ancipitem, tenebræ mediam. Quòd si talis vocalis,natura longa fuerit, non poterit esse communis,sed semper erit longa : vt mater matris, & frater fratris. Duæ sunt veræ liquidæ,l,& r,& aliquando n,& m. Dicuntur autem liquidæ, quia fluunt, & quasi intereunt post mutas positæ in eadem syllaba.

Syllaba dispositis surgit compacta lituris:
Subditur huic tempus. Nam si qua est longa, duorum:
Temporis unius breuis est. Ita syllaba constat,
Quanta sit, -

Literæ syllabas efficiunt, syllabæ dictiones, & dictiones orationem. Syllabæ autem tempus accidit. Est enim tempus debita prolationis mensura. Syllaba longa duo tempora habet,& breuis vnicum : tantúmq; tẽporis consumitur in prolatione vnius longæ, quantum in prolatione duarum breuium. Neq; hoc ignorandum,quantitatem soli vocali inesse, syllabis verò etiam gratia vocalium:quarum aliæ sunt breues,aliæ longæ,aliæ ancipites.

-que

- & iunctas signant fastigia voces.

Apices,quos titulos vocant,positi super literas coniungunt simul multas syllabas,& in numerum literarum arctiorem cogunt:vt si dominus septem literarum, his tribus solum literis scribatur,sic dñs.

Quæcunque est inter primam uerbi,atque supremam,
Hanc mediam dicunt; medias ita dictio plures
Continet una simul,quæ lege tenentur eadem.

Omnis syllaba,aut primum,aut medium,aut vltimum locum obtinet:seu,Triplex est syllaba,prima, media, vltima.Nec inconueniens erit si aliqua dictio plures medias habeat,vt amauerimus.

Quæ uenit ante aliam uocalis corripietur:
Sic uĭa,sic Dĕus est.fīo producitur usque,
Dum subit r uoci;fĭerem,fĭerique notando.
Omnibus est anceps genitiuis syllaba in ïus.
Casibus in quintæ,quando i subscribitur, extat
E longum.choream,plateam, communiter effer.

Vocalis ante alteram vocalem in Latinis dictionibus semper ferè corripitur:vt via.In Græcis verò dictionibus sæpe inuenitur producta:vt Pierides, aër,Laodamia.Exceptiones quinq; sunt.Prima est,hoc verbum fio producitur vbicunq; abest r:vt fiebam,fiam,fiet.Vbi verò adest r,corripitur:vt fierem,fieri. Suffio & infio corripiuntur, quia à fio longè diffident. Defio autem & confio producuntur,vbi r abest. Secunda exceptio, Pronomina secundæ declinationis,& nomina habentia secundam declinationem pronominum,variant i ante us : vt, vnius,illius, ipsius,solius,quæ in prosa tantum producuntur. Alius in genitiuo tantum producitur. Alterius solum corripitur. Tertia,Nomina quintæ declinationis producunt e ante i in genitiuis datiuisq;,si præcedat i:vt speciei. Si verò i non præcedat, corripiunt:vt fidei, spei, rei. Quarta, Ohe interiectio exclamantis variatur. Quinta, Pompei, Cai,

Stai,

Stai, Vultei, & similes vocatiui producuntur, & vbicunq; i consonans in vocalem vertitur. Martialis lib. 2, Quod peto da Cai, non peto consilium. Chorea & platea variantur, licet Græcè scribantur per ει diphthongum.

Diphthongus longa est. -

Omnis diphthongus semper longa est, tam in Græcis dictionibus, quàm in Latinis. In Græcis quidem etiam sequente vocali: vt Aeacus, Aetias. In Latinis: vt musę, fœlix. Interdum verò sequente vocali corripitur: vt præuro, præesse, & omnia composita à præsequente vocali.

- mora fit, si fortè sequatur
Consona uocalem duplex: ita pĭscis & ăxis
Vocalem longant: ita nōx, ita māius habentur.

Positione syllaba semper longa est. Fit autem positione longa septē modis. Primò, cùm correpta vocalis in duas definit consonantes: vt hoc verbum, est. Secundò, cùm correpta vocalis excipitur à duabus consonantibus: vt est prima huius nominis, agricola. Tertiò, cum correpta vocalis definit in duplicem consonantem: vt iudex. Quartò, si sequens syllaba à duplici incipiat: vt axis. Quintò, si definit in consonantem, & excipiatur ab i vel u non vocalibus: vt, Ab Ioue principium musæ, Ab Ioue, dactylus. Sextò, cùm correpta vocalis definit in consonantem, & sequens item à consonante incipit, tam in eadem dictione, quàm in diuersa. In eadem, vt arma. In diuersa, vt, At regina graui: At re, spondeus. Septimò, si inter duas vocales fuerit vim habens duplicis consonantis: vt, Troiáque nunc stares. idem facit u in præteritis perfectis verborum: vt amaui, repleui, petiui, audiui. Et in deductis ab eis: vt amaueram, repleueram, petiuerā, audiueram, &c.

Sto, fero, scindo, bibo, do, findo, collige raptim,
Præterita in primis, aliàs dissyllaba produc.

Præterita dissyllaba producunt priorem, vt laui, foui, vidi. Tolluntur sex, bibi à bibo, dedi à do, fidi à findo, scidi à scindo,

à ſcindo, ſteti à ſto, tuli à tollo; cum ſuis compoſitis. Fui autem & rui & ſimilia corripiunt primam vocalem ante vocalem. Author intelligit tuli à fero.

Sumis (tum) lector, queo cum fero, ſtóque, ſinóque.
Et lino, cúmque cĭtum, ruo, do, reor, omne duarum
Tende ſupinum aliàs, & ab hoc quæcunque creantur.
Hic tamen accĭtus, ſtāturus, longa notabis,
Ambĭtúſque ſimul, quibus excĭtus ſociatur.

Supinum diſſyllabum producit primam, vt notum, viſum, luſum. Excipe quitum à queo, ſatum à ſero. Sunt qui addunt ſtatum à ſto, quod tamen producitur ſecundum Priſcianum. Notandum præterea à ſtatum compoſita i penultimam corripere, vt adſtitum, conſtitum, præſtitum: a verò producere, vt à ſtatum, præſtatum, conſtatum. Situm à ſino, litum à lino, citum à cieo es: nam citum à cio, is: quartæ, producitur, vnde accitus, excitus, ab eo deducta producuntur. Rutum à ruo, datum à do, ratum à reor. Aldus adiungit itum ab eo. Ambitus participium ab ambio producitur. Sed cum nomen eſt, corripitur. Adde quòd ſupinum non dictum mutans vi ſyllabam in tum, producit vocalem ante tum, vt expeditum, petitum: hinc nomina expeditus, expeditio. Sed vbi a, in i, mutatur, fit contra primitiui naturam correptio, vt clamatum, clamito, ſic eſum, eſurio. Solutum, volutum, & oblitum ab obliuiſcor (nam ab oblino corripitur) producuntur, licet non rectè formentur.

In reliquis præſens hæc tempora cuncta ſequuntur.
Sic cŏlo dat cŏlui. Sic uerbum ămo format ămaui.
Tolle tamen pŏtui, gĕnui ex illis, pŏſuíque.

Quãta eſt præſentis prima ſyllaba, tanta eſt præteriti, niſi vocalis ante vocalem, aut poſitio, aut conſonantis mutatio impediat: vt amo primam corripit, ita & amaui. ſic colo, colui. Tolluntur potui, à poſſum: poſui, à pono: genui, à gigno, Et hæc quinq; producuntur à do, das, dêmus, dêtis, dêtur, dêmur, & dêmini.

Præteriti

Præteriti geminata breuis ftat fyllaba femper.

Præterita geminantia principium, primã & fecundam fyllabas corripiunt, vt tetigi, peperi: nifi pofitio impediat, vt fpopondi, fefelli. Excipe cecidi, à cædo: & pepedi, à pedo; quæ folum primam corripiunt. Adde quòd compofitum fimplicis regulam imitatur.

A, præ, fe, de, pro, fimul E, di longa reponus
Compofitis. dirimo tamen hinc tolle, atque difertus.

Præpofitione cognofcitur fyllaba. Præpofitio enim quanta eft in appofitione, tanta in compofitione effe debet. vt fi hæc præpofitio in, corripiatur in appofitione, vt fi dicas, in hoftem: ita & in compofitione corripietur. vt in hac dictione, inermis, ineptus. Item, a, e, pro, de, præ, fe, in compofitione producuntur, vt amitto, edifco, prodo, deduco, præfero, feduco: nifi interdum fequente vocali, vt apud Virgilium, Vnda dehifcens. &, Sudibúfve præuftis. Notandum premo, precor, deprecor, preces, interpres, interpretor, pretium, prehendo, comprehendo, vnde per fynærefim prendo, comprendo, non effe à præ præpofitione, & propterea corripi. item di, vbiq; producitur, vt diduco. Præterquam in dirimo, & difertus. Pro, in Latinis femper producitur, vt profero. Excipiuntur procella, profugus, proteruus, pronepos, proficifcor, propero, profecto, profeftus, profanus, profundum, profiteor, profeffus, profufus, profugio. Nam pro, in Græcis, corripitur, vt prolepfis, propheta, Prometheus. Variantur propino, procuro, profundo, propello, propago verbum. Nomen pro vite producitur: pro progenie corripitur.

Ad, fub, ab, inque, per, ob, re, bi, bis, contraria funto:
Ni pofitu longæ fiant, biga excipi tantum.

Hæ præpofitiones, ab, ad, bi, bis, in, ob, per, re, fub, corripiuntur, vt abeo, adamo, bilinguis, inundo, obaudio, perimo, refero, fubeo. Refero auté pro diftare, & intereffe producitur, quia à nomine res deflectitur, biga tamen longum eft. Item tri in compofitione corripitur, vt triceps,

ceps,tricorpor. Quòd ſi poſitio aliquando adſit, producuntur, vt ingratus, ingredior, obduco, perſcrutor. Adde quòd eædem præpoſitiones, compoſitæ cum iacio, producũtur, vt abiicio, adiicio, obiicio, ſubiicio, reiicio, cõiicio.

Omne ſuam ſequitur, qua fluxit origine, uerbum.
Sic ſcrība à ſcrībo, nomen fit mobile uerbo.

Deriuatiui tanta eſt ſyllaba, quãta primitiui; vt amor, corripit primam, quia deriuatur ab amo, cuius etiam prima corripitur. Legi præteritum, priorem producit, ergo etiam legeram, legiſſem, legerim, legero, legiſſe, primam producunt. Hic tamen modus habet exceptiones duas, quæ ſequuntur.

Sunt breuia iſta tamen deducta ab origine longa,
Et mănus, & tĭtulus, frăgor, & frăgilis, dŭce, ărĭſta,
Cum ſŏpor, atque făriña, lŭcerna, dĭſertus, ŏfella.
Adde dĭcax, ſtăbiliſque, ſăgax, ŏdiŭmque, măm milla,
Et lŏtium, & fătuus, ſiquidĕmque cŭrulis, ăcerbus.
Iūge fĕmur, uăda, ăquæ, nŏto, cum quăter, adde quăternus.
Cúmque fĭdes, uĭtiŭmque, uĭri, năto, ărena, tĭgillus.
Quódque ſit ex (ſigno) lĭgulámque, bŭbulcus, ăcerbus,
Eſt ſtăbulum, uăricoſus, ănus, cŏma, iŭnge nŭmiſma:
Huc dŏmus, huc ŏculus, huc confer lector ŏmaſum.

Hæc eſt prima exceptio, in qua innumerantur à longis deducta, quæ primam tamen corripiunt. vt manus, à mano. titulus, à tutando. fragor & fragilis, à frango. dux ducis, à duco. ariſta & arena, ab areo. ſopor, & ſemiſopitus, à ſopio. farina, à farre. lucerna, à luceo. diſertus, à diſſero. ofella, ab offa. dicax, maledicus, cauſidicus, à dico. ſtabilis, à ſto. ſagax, à ſaga vel ſagio. odium, ab odio. mamilla, à mamma. lotium, à lotu. fatuus, à fando. ſiquidem, à ſi & quidem. curulis, à curru. acerbus, ab acer adiectiuo. femur, à fœmina. vadum, à vado. aqua, ab æquando. noto, à notu. quater, & quaternus, à quatuor. fides, à fio. vitium, à vito.

vir viri,à vis, nato, à natu. arena,ab areo. tigillus, à tignum. sigillum, à signum. ligula, à lingua. bubulcus, à bobus. acerbus, ab acer adiectiuo. stabulum, à sto. varicosus, à varix. anus, ab annus. coma, à como. numisma, à nũmus, vel à Græco nomine νόμος, id est, lex. sic, domus à Græco nomine δῶμα, id est tectum. oculus à verbo occulo. hinc occulto quòd palpebris occultetur. & omasum quòd ab omento deduci videtur. Est enim pingue intestinum. Item posui, à pono: & genui à gigno.

Deducta à breuibus, sic producenda notantur,
Rēgula, iūcundus, stāturus, sēcula, uōmer,
Vītupero, rēmus, tum cāsus, iūnior, hūmor,
Tēgulaque, hūmanus, lēgis, lāternaque, rāpum,
Cāseus, & tōtus, uōcis, iūmentaque, rēgis,
Vīginti, bīnus, dēnus, trīnus, quoque nōnus.
Iūgera, uēna: quibus sēdes, & mācero, pētus,
Sērius, & nēquam, fēralis, sūmina, uīres,
Vōciferor, fōmes, cēritus, sēcius adde.

Hæc est secunda exceptio, in qua enumerantur à breuibus deducta, primam tamen producentia: vt regula, à rego: iucundus, à iuuo: staturus, à sto: seculum, à sequor, vel à sene, vt vult Varro. vomer, à vomo: vitupero, à vitium: & paro. remus, remex, remigo, remigium, à remeo, vel remoueo: iunior, à iuuenis: humor, ab humus: tegula, à tego: humanus, ab humus: lex legis, à lego: laterna, à lateo: rapum, à rapio: caseus, à cado: Varro à coacto lacte vult dici: vel cocto. Festus verò Pompeius à coeundo. totus, à tot. vox vocis, à voco: iumentum, à iuuo: rex regis, à rego: viginti, à bis decem. binus, à bis: denus à decem: trinus, à tribus: nonus, à nouem: iugerum, à iugum: vena, à venio: sedes, à sedeo: macero, à macer: petus, à peto: nequam à nequeo: vires, à vireo, & viresco pro vires acquiro: vociferor, à voco: fomes, & fomentum, à foueo: ceritus, à ceres: serius, à serus: pedor, à pede: secius, à secus: feralis, à fera, vel feredo: sumen, à sero, quasi serimen. Item iumentum, à iuuo: mobilis, à moueo: gradiuus, à gradus,

Non ego cuncta meo, lector, quærenda labore
Esse puto, restabit enim, uentura quod ætas
Quærat, & ut studio quisquam se exerceat illo.

Omnia regulis subnectere ingens est labor: quare author prudens omittit quæ futura secula exercitio neutiquam neglecto in lucem adferēt. His enim multa curiosa lectoris diligentia addere potest ex Varronis libris de Etymol. quæ à natiua voce degenerant in extensione, aut correptione: vt temo, à tenēdo: gladius, à clade: scabellū, à scamno: pratum, quasi paratū. Puteus corripitur à puto: veru, à vertendo: collis, à collendo: fruges, à fruendo: fructus, à ferendo. mobilis, à moueo: & similia.

A quo deflexum recto deducitur istuc.
Sic lĕgo fit lĕgerem, lēgi lēgisse parabit.
Præteritum sua nanque tenet, sua tempora præsens.

Tempora deducta à præsenti, ipsum insequuntur: vt lego, primam corripit, sic legebam, legam, legerem. Et deducta à præterito ipsum imitantur; vt legi, primā producit: sic legeram, legissem, legero & legisse.

Ipsa suum simplex coēuntia iure sequuntur.
Quòd si fortè tibi primaria syllaba uerbi
Simplicis ignota est, te compositura docebit:
Pōnere præpōno notat, & condūcere dūco.

Compositio syllabarū quantitatē demonstrat accentu. Seu, Compositū sequitur simplicis regulam, & cōtrà, etiā diphthongo aut vocali mutata: vbique tamen obseruandæ sunt regulæ positionum, vocalis ante vocalem, vt ludo, primam producit: colludo, mediam similiter producit. taceo, primā corripit: subticeo, mediā itidē corripit.

Sæpè per accentum, quanta est, te syllaba fallit.
Corporibus dicens, pŏ, negaret (ut est) breue quisquam:
Sed tu protuleris modo corpŏris, ilico nosces.
Nam numerus uerbo nimium si excreuerit ulli,
In breuius redige, aut alia hoc ope nitere lector.

Syllaba

Syllaba accentu cognosci potest: vt si nescias quanta sit syllaba po, in dictione corporibus, confugias ad corporis. Po, autē in corporis corripitur, in corporibus igitur corripietur. Idem accidit in compositis. Nam si ignoras quāta sit prima huius dictionis potens, cognosces ex composito impotens, esse breuem, quod ostendit accentus in penultima factus. Item accētu cognoscitur penultima syllaba, quæ si vel acuitur vel circunflectitur, longa est: vt fortūna, Romānus: si autem grauatur, breuis, vt dōminus. Excipiuntur deinde, exinde, perinde, proinde, subinde, aliquando, siquando, nimirum, duntaxat, enimuero, &c. in quibus antepenultima acuitur, tametsi longa sit penultima, ne scilicet binæ dictiones videantur.

Fit breue compositum quandoque ex simplice longo:
Agnitus hoc monstrat, cūm pronuba & innuba lector.
Deierat à iuro, sic insfio, suffio cedunt.

Quanta est simplicis syllaba, tanta & compositi esse debet. Præter innuba, pronuba, deiero, peiero, cognitus, agnitus, infio, suffio, maledicus, causidicus penultima correpta, quanuis nubo, iuro, notum, fio, dico, primam producant. Item semisopitus, antepenultimam corripit, quæ in sopitus est longa. Ambitus participium, penultimam producit, ad differentiam nominis ambitus. Comitium, antepenultimam producit, ex con & itum compositum, & conuitium, ex con & vitium. Festus à viris in quibus fieri solet, vel à vocum multitudine deriuari putat.

Sæpe aliquam doctis placuit geminare poëtis,
Relliquiæ uelut, & redduco, relligióque.

Quædam sunt dictiones, quæ in metro gemina scribēda sunt consonante, vt re, breuis præpositio, positu intendatur. exempli gratia, repperi, reppuli, rettuli, relligio, relliquiæ. In prosa verò & oratione non ita scribuntur. sic (inquit Aldus) littera, littus, quattuor, terra in metro geminant consonantem, vt producant primam positione, quæ naturaliter breuis est. Descendunt enim à breuibus: vt litera, à lino: litus, à litando: quatuor, simplici t debere scribi, ostendit quater, ab eo aduerbium. terra à terendo.

I breuis in medio est: uelut armiger. excipis inde
Qualicunque, & ubique tamen, nec perstat ibidem,
Quanticunque, & plerique, & tibicen, utrique.

I, compositione medium, corripitur: vt agricola, armiger. Sed quanticunque & qualicunque i producunt, ratione genitiui aut datiui in i. Vbique, plerique, ibidem, vtrique, tibicen producuntur: vndique corripitur, Aldus vult tubicen corripi: tubicen verò produci. Alciatus, Neptuni tubicen, cuius pars vltima cetū, Aequoreū facies indicat esse deum. Horatius, Qui pythia cantat tibicen, didicit prius extimuitque magistrum.

Hîc, ubi se rectus reliquis in casibus auget,
A longum, E que scies, simul o: sic profer, earum.
Musarum, quorum, dominorum, sic que dierum.
V breuis, i que manet: uerubus grauibusque notabunt.

Crementum nominis, est excessus obliqui in syllaba, vel syllabis supra nominatiuum eiusdem numeri: vt puer pueri, domini dominorum. In plurali autem cremento, a, e, & o producuntur: vt musarum, dierum, dominorum. Sed i & u corripiuntur: vt patribus, verubus. Excipe Samnis samnitis, delphin delphinis, tellus telluris, salus salutis, & similia, in quibus i & u in singulari producuntur.

A L I S ut in neutro producitur, adiice naris.
Omnibus A R neutris: cùm mascula corripiantur.
Sed iubar, & nectar, uel hepar, s ālis excipe ab illis.
præter anas, producis ab as, ubi casus abundat:
sic pietas pietātis habet, sed ădis breue perstat.

Si te lateat in nominatiuo quāta sit vltima, cognosces plerunque accentu genitiui crescentis. Hîc autē tres enumerantur regulæ. Prima est, Nomina neutra in al, producunt alis in genitiuo: vt animal animalis: masculina verò corripiunt: vt sal salis, Hannibal Hannibalis. Secunda, Nomina in ar neutra, producunt aris in genitiuo: vt laquear laquearis. Excipe nectar nectaris, iubar iubaris, hepar hepatis, par paris: far faris positu extenditur. Ter-

tia, Nomina in as, atis producunt: vt pietas pietatis. Excipe anas anatis, & vas vadis.

An longum: sed & ax, profertur casibus istis.

Dropăcis hinc, făcis, atque abăcis: corax tamen aufer.

Nomen in an, producit genitiui penultimam: vt titan titanis, Pan Panis, aut Panos rectius. Sed nomē in ax corripit: vt dropax dropacis, fax facis, abax abacis. Excipe thorax thoracis, corax coracis: syphax variatur.

El, en, es tendis: paries, aries, seges, & pes,

Et teges, & teres, atque abies, & præpes, hebésque.

Interprésque, Ceres, quibus omnibus est breuis usus.

Hîc sunt tres regulæ. Prima, Nomen in el, genitiui penultimā producit: vt Daniel Danielis, Michaël Michaëlis. Secunda, Nomen in en, genitiui penultimam producit, nisi inis faciat: vt carmen carminis, quia corripietur. syren syrenis, splen splenis, ren renis. Tertia, Nomē in es, si e in genitiuo retineat, illud producit: vt hæres hæredis, magnes magnetis, lebes lebetis. Excipe paries parietis, aries arietis, seges segetis, pes pedis, teges tegetis, teres teretis, abies abietis, præpes, hebes, interpres, Ceres, indiges. Si verò i in genitiuo retineat, corripitur: vt miles militis, satelles satellitis, diues diuitis.

In quoque producunt, Delphīnis ut & Salamīnis.

Nomen in in, genitiui penultimam producit: vt delphin delphinis.

Er breue comperies: uēr lege excedit ab illa,

Et quibus ad Latios ēris transfertur ab ῆρος:

Vt panther, crater. secus est, ubi dixeris aēr.

Nomē in er, genitiui penultimā corripit: vt mulier mulieris, pauper pauperis. Excipe ver veris: & nomina Græca, in quibus η vertitur in e longū: vt, χαρακτὴρ χαρακτῆρος, character, characteris, κρατὴρ κρατῆρος, crater crateris.

Is breuiter crescit. longo monosyllaba fine.

A lapis ut lapĭdis: sic lis fit mobile litis.

Nomen in is, corripit genitiui penultimam: vt lapis

 lapidis,

lapidis. Monosyllaba verò producuntur: vt glis gliris. Similiter quæ habent itis in genitiuo: vt dis ditis, sic Samnis samnitis, Quiris quiritis, lis litis.

Ni grĕgis exciperes, Ex longum (ut rēgis) haberes:
Ni quoque (ut in silicis) mutetur littera uoci.

Nomē in ex, ē, in genitiuo retinēs, genitiui penultimā producit: vt verucx veruecis, rex regis. Excipe grex gregis. Quòd si e, in i, mutetur, illud corripit, vt salix salicis, podex, podicis, vertex verticis: vibex vibicis producitur solum.

Adiectiua per ix, necnon muliebria tende:
Præter onix, histrix, pix, nix, natrixque, salixque,
Coxendixque, filix, larĭcis, stygis, & strĭgis adde.
Mascula præterea producta sequentia, mastix,
Phœnīcis, bombix, ceix, spadix, sandixque.

Nomen adiectiuum in ix, producitur: vt fœlix fœlicis, vltrix vltricis, pernix pernicis. Similiter nomina fœminina: vt cornix cornicis, radix radicis, præter hæc, onix, vnde sardonix, histrix, pix, nix, natrix pro serpente, salix, coxendix, filix, larix, styx, strix, erix, appendix. Masculina verò producūtur: vt mastix, fœmininum corripitur apud Serenum, Mastichis addētur iam fractæ milia farra. Est autē lentisci resina: phœnix phœnicis, sandix sandicis, spadix, spadicis, bombix bombicis. excipe varix.

Dæmŏnis, o, breuiat, præter penè hoc, legis ōnis,
Fœmina, mas, commune simul, non propria, produc.

Nomen in on, est incertū, multa enim producuntur: vt Simon, Sinon, Amydon, Colophon, Solomon. Ista verò corripiuntur, dæmon, canon, Agamemnon, Ixion, Pæon, Lycaon. Quædam variantur: vt Egeon, Gedeon, Orion.

Or quibus accrescit: deme indecor, & memor, arbor.
Rhetŏris, o breuis est, neutris propriisque notatis.

Nomen in or, producitur: vt color coloris, decor decoris. Excipe neutra, marmor marmoris, æquor æquoris. Et nomina

nomina Græca: vt rhetor rhetoris, Nestor, Hector. Item memor & arbor corripiuntur. Et omnia composita à decus & corpus. Ador variatur.

Si quod ab V recti creuit, breuiabit o semper:
Sic pecus hoc pecŏris: sic est ebur, & breue corpus.

Nomẽ in us, genitiui penultimã corripit, si o in genitiuo seruetur: vt corpus corporis, pecus pecoris. Cõparatiua verò producũtur: vt hic & hęc melior, & hoc melius. genitiuo melioris, hic & hæc peior & hoc peius, peioris.

Obs scrŏbis, ops inŏpis, paucißima corripientur.

Nomen in bs, & ps, corripitur: vt lelaps lelapis, inops inopis. Produc tamen plebs plebis, gryps gryphis, Cyclops Cyclopis. Item conops & hydrops.

Cappadŏcis præter, bŏuis, & crescentia, præcox,
Longum erit os, simul ox: sic mōris, sic lege uōcis.

Nomina in ox, genitiuos faciunt per ocis, penultima longa: vt ferox ferocis, celox celocis. Excipe præcox præcocis, Cappadox Cappadocis. Item nomen in os, genitiui penultimam producit: vt mos moris, flos floris. Excipe compos compotis, bos bouis. Græca à suis authoribus pete. Sunt enim varia: vt heros herois, Minos Minois, ægoceros ægocerotis.

Vtis ab us crescens, ūris producit & ūdis.

Nomen in us, quod habet in genitiuo vtis, vdis, & vris producitur, virtus virtutis, incus incudis, ius iuris.

Dictio in ux patrio longa est, monosyllaba præter.
Lux tamen hinc demis: sed in ur correpta manebunt:
Vt Ligur, ut turtur, sine fur tamen esse seorsum.

Hîc sunt duæ regulæ. Prima, Nomen in ux, genitiui penultimam producit: vt prorux prorucis, halux halucis. Excipe monosyllaba: vt nux, crux, trux, dux, lux lucis tãtum producitur. Corripiũtur item volux, redux, irredux. Secũda, Nomen in ur, corripitur: vt Ligur Liguris, murmur, murmuris. Excipitur fur furis.

Est etiam ut uideas, quo crescant uerba tenore,

Dum legeris profers,& dum tu deinde legeris.
Dum sequerer sequereris,ais multum inter in illo est.

Postquam de crementis nominum latius egit,superest de verborum excrescentiis tractet:Nec tamen id ignorandum est, verbi incrementum metiendum esse super vocalem,quæ sit vltima in secũda persona singulari præsentis indicatiui modi.

I breuis in terna est,quarta hanc inflexio profert:
Sic legimus dicunt uulgò,sic deinde perimus.
In ui præteritum semper productilis est uox,
Audiui exemplo est,quæsiui,& lector amaui.
Longa uelim,simque i,faciunt,sic uerte uelimus:
Paßim alibi breuis est crementis ista secundis.

I in primo cremento verborum tertiæ coniugationis semper corripitur:vt legimus,currimus.sed in cremento verborum quartæ coniugationis producitur:vt audiuimus,auditis,audiris,audire.Præterea cum post i subit u digamma in præteritis perfectis indicatiui,& ab eius deductis,producitur:vt cupiui,cupiueram, audiui, audiueram.Item in verbis volo & sum,cum compositis i producitur:vt velimus,simus, possimus. Nolo etiam producitur:vt nolite.Prima tamẽ persona pluralis præteriti perfecti quartæ coniugationis corripit penultimam:vt audiuimus.Similiter in omni coniugatione primæ & secundæ personæ plurales præteriti perfecti subiunctiui. In rimus & ritis corripiuntur in penultima:vt amauerimus, amaueritis,docuerimus,docueritis.Poëtæ tamẽ aliquando producunt,quos imitari licebit, dummodo id parcè fiat.Ennius,Nec mî aurum posco, nec mî pretium dederitis.Ouid.6.Meta.Accepisse simul vitam dederitis in vndis.Sed in futuro eiusdem modi producuntur,vt accentu præteritum à futuro distinguatur. Postremùm supina in atum & itum à præteritis perfectis in iui vel aui producunt penultimam:vt amaui,amatum,petiui,petitum.

O semper longum est,breuis u crescentibus astat:
Poßumus ut dicas,legitote,& talia cuncta.

O incre

O in cremento verborum producitur:vt amatote, legitote. u verò corripitur:vt volumus, possumus.

Vltima dicendum est, quanta extet syllaba uoci
Cuilibet. In primis mediisque uagabere passim
Multa legens: nam quis diffusam comperiet rem,
Inque nouas leges coget? Probus author in illo
Sudari frustra putat. haud ego murmure longo
Sustineo quenquam: placet omnia dicere paucis
Quæ rata sint uerbis, & te breuitate iuuare.
Qui uelit, hæc scribat, longoque accepta labore
Colligat, & multis dociles sermonibus aures
Turbet: ubi tamen hanc nunquam satis explicet artem.

Relictis primis mediisq; syllabis vltimas edocere studet. Primæ enim ac mediæ nulla via melius cognosci possunt, quàm multa & assidua poëtarum lectione: quia eas regulis comprehendere est difficillimum, potiúsq; puerorum ingenia confundere. Quare vltimas tantum se paucis conscripturum profitetur.

Ordinibus cunctis genitiuus longus habetur.
Is breuis est ternæ, prolixum pone datiuum,
Pone ablatiuum, sed E tertius excipit ordo.
Plurali rectus, cúmque accusante uocator
Longus erit, quanquam est neutris breuis omnibus usus.
Casibus Is longum est, sed Bus breue pone, duobus,
Quod semel exposui generali candide dicto
Iam satis est lector: neque enim per longa morabor.

Omnis declinatio nominum producit vltimam genitiui: excepta tertia. De prima, vt musæ. de secunda, vt domini. de quarta, vt manus. de quinta, vt rei. Panis autem tertiæ declinationis, corripitur. Similiter producit datiuum & ablatiuum. Excipitur tertia declinatio, quæ corripit ablatiuum. De prima: vt huic musæ, & ab hac musa.

de ſecunda·vt huic & ab hoc domino.de tertia: vt huic pani.Pane autem ablatiui caſus corripitur.de quarta, vt huic manui,& ab hac manu. de quinta,vt huic rei, & ab re. Item omnis nominatiuus, accuſatiuus & vocatiuus pluralis numeri producitur. Sed nomina neutra corripiuntur.Inſuper datiui & ablatiui plurales producunt is: ſed bus corripiunt. Hîc eſt breue & ſufficiens de declinationibus documentum.

A fini longum eſt,ſed caſus corripit illud,
Præter ablatiuum,Graióque ex nomine quintum,
Vltra,ita,uel quia,cum fruſtra,puta,mixta leguntur.
Longa tamen crebrò,ginta communiter exit
Qui finit numerus,breue quadringentà manebit,
Et ſi quod ſimile eſt,toties hæc regula fallit.

A finita,producuntur:vt ama,contra, præterea, muſa ablatiui caſus. Sed hic modus habet exceptiones tres. Prima,Nominatiui,accuſatiui & vocatiui in a corripiuntur:vt hæc muſa,& ô muſa,præter vocatiuos à nominatiuis Græcis in as:vt ô Aenea.Et Græca in a,productum: vt Nemea,Tegea,lerna.Item geometra,planeta,poëta,& ſimiles vocatiuos corripimus, licet geometres, poëtes, planetes legantur: quia ab es vocatiuum in a, nullum corripimus ſine Latini poëtæ teſtimonio. Secunda, Puta aduerbium,ita,quia,poſtea,corripiuntur: ſed contra & vltra,communia reperiuntur. Tertia, Nomina numeralia in ginta,finalem habent indifferentem:rectius tamen producuntur:vt quadraginta. Adde quòd interiectiones ah,& vah, producuntur. Item mna monoſyllabum, cuiuſcunq; ſit caſus,producitur.

E breuis eſt.Græcis muliebria longa feruntur:
Sic quæ o finito ueniunt aduerbia caſu
Deducta,ut pulchrè,longóque E uerba ſecundæ,
Cum quarē produc,fermēq́ue,ferēq;,famēq;,
Et monoſyllaba.Sed nē breuis,dum cō notat an,ſit.

Nunc

Nunc sunt longa, uale, caue, nunc correpta leguntur.
Quintus at in Græco, cum sexto longus habetur.
Dic benĕ, dic malĕ, & huc generalia congere dicta,
Partim ita longa uides aduerbia, raptáque partim.

E finita corripiuntur: vt mare, omne, ritè. Sed hæc regula habet exceptiones quinq;. Prima est, Nomina in e, à Græcis in η producũtur: vt Πηνελόπη, Penelope, ὦ Ἀγχίση, ô Anchise. Secunda, Aduerbia in e, à datiuo in o, producuntur, vt doctè à docto, pulchrè à pulchro. Præter benè & malè correpta. Tertia, Imperatiua singularia secundæ coniugationis producuntur: vt doce. Sed vale & caue cùm corripiuntur, sunt à valo & cauo tertiæ coniugationis. Quarta, Monosyllaba in e producuntur: vt me, te, se, de: præter encliticas coniunctiones, que, ne, ve, & in compositis: vt quisq;, nónne. Nam quæ pronomen, & væ interiectio producuntur. Næ aduerbium, pro vtiq; & certè, similiter producitur. Nota in tute & tutemet corripi e. Quinta, Genitiui, datiui, & ablatiui quintæ declinationis in e producuntur: vt huius, huic, & à die, fide. Item ab hac fame, fermè, æquè, & ferè, producuntur.

I produc. Pari corripitur: similésque cadentes,
Phillidĭ non secus est. tibi, cum mihi, ubique, sibíque
Et nisi, deinde quasi, uel ibi, communia sunto.

I finita producuntur: vt dei, fieri. hic modus duas habet exceptiones. Prima est, Datiui & vocatiui in i, quorum genitiuus singularis in os correptum apud Græcos desinit, corripiuntur: vt Palladi, Pari, Alexi. Secũda, Mihi, tibi, sibi, vbi, ibi, communia sunt. Sed nisi & quasi solùm corripiuntur. Cui sæpius monosyllabum est, aliquando etiam dissyllabum est, & variatur.

O uaria est cunctis, sed eunt monosyllaba longe.
Ponis in hanc etiam, ceu uerō, aduerbia normam.
Mutuò, crebrò, citò, cum sedulò in ancipiti usu,
Et serò. at semper modò & illicŏ corripientur.

In o finita, & corripi & produci possunt: vt leo, scribo. Sed hic modus habet quinq; exceptiones. Prima, Monosyllaba in o producuntur: vt do, sto. Secunda, Aduerbia ex nominibus deducta tantùm producuntùr: vt tantò, quantò, falsò. Variantur autem, sedulò, mutuò, crebrò, ergò, serò. & profectò. Citò autem & quomodo corripiuntur. Tertia, Datiui & ablatiui in o producuntur: vt huic & ab hoc domino. Quarta, Græca in ω magnum, producuntur: vt Dido, Io, Echo, præter ego. Item genitiuus in o: vt Androgeos Androgeo, Athos Atho. Quinta, Duo & scio, cum compositis, corripiuntur.

V longum est, nibil hinc demis: sic collige cornū.

In u finita producuntur: vt cornu, manu, diu. Sed notandum neutra in u, nominatiuo, accusatiuo & vocatiuo corripi, in reliquis verò produci. Hæc Aldus.

In b, d, & m, t, breues cunctos posuisse uidemus.
Sæpè tamen miror t, produxisse poëtas.
Naso refert, cum uoce abiit, ego Iunius inquit
Magus ciuis obīt, & formidatus Othoni.
Siue licet doctis, siue hoc ita syncopa poscit.

B, d, m, t, finita, corripiuntur: vt ob, ad, militum, caput. Barbara autem in b, producuntur: vt Iob, Iacob. In t, finita, nonnulli variari putant: sed rectius corripiuntur. Apud poëtas, producta reperiuntur: vt fumat, pro fumauit. obit, pro obiuit, per syncopen.

C quibus est, produc, nēc erit breue, lāc breue, donec.
Hic uarium est casu: sed fāc qui corripis, audes
Nescio quid dubium: legitur tamen haud semel illud.

C finita producuntur: vt fac, dic, hîc aduerbium. Excipe, nec, donec & lac. Hic pronomen variatur: sed rectius corripitur.

L breuiter pones: nil, sol, si exceperis inde.

L finita,

L finita,corripiuntur:vt Hannibal, fel, nihil.hinc demuntur nil,sol & pol.Nomina Hebræa producuntur: vt Michael,Israel, Daniel,Baal.

Omnia in N tendis,sume hoc ex ordine forsăn,
Et tamĕn,exĭn,& ĭn,uidĕn,ăn,crescēnsque secundo
In casu nomen:sic pectĕn pectinis auget:
Cum syrĕn capis hinc hymĕn.productus in stat
Rectus,in In quartus breuis est:ita tigrĭn habebis.

N finita producuntur: vt titan, quin. sed sunt quatuor exceptiones.Prima est,Forsan,forsitan,tamen,attamen,& in,cum prole sua,dein,exin, subin. similiter an, vidén',& quæcunq; per apocopen né habét:vt mén' pro méne,tén', scín',vín',aín',satín',nemón'.Secunda, Corripe en habés inis in genitiuo:vt pecté pectinis,crimen criminis. Item syren.Tertia, Accusatiui in in corripiuntur:vt Alexin, tigrin.Rectus autem producitur:vt delphin.Et in an,à Græcis in a: vt Iphigenian, Aeginan. Nam à nominatiuo in as,es,& e, producuntur:vt Aenean, Anchisen, Helenen. Quarta,Nominatiui & accusatiui Græci in on,per o paruum corripiuntur:vt Pelion, Caucason, Ilion, barbiton. Latini enim in um vertere solent.

R correpta uenit:cratĕr,æthĕrq;,charactĕr,
Cūr,& Ibĕr,pantherq;,statĕr,producitur & fūr.
Aĕr,nār,uĕr,pārq;,& ab hoc fit mobile si quod.
Adde illis lār fārq; simul:cor,ut ingeris,aptum est
Versibus:an tamen huc,dubium est, dolor & simile,addas.

R finita corripiuntur: vt Cæsar, amor. Sed hic modus habet duas exceptiones.Prima est, In ter, à Græcis in ηρ, producuntur:vt crater,æther,character,&c. Græcè enim κρατὴρ,αἰθὴρ,χαρακτὴρ dicuntur. Præter pater & mater, quæ semper corripiuntur, licet à Græcis veniant, πατὴρ, μητὴρ. Secunda,Ar,ver,far,lar,nar,fur,cur.Par cum compositis,dispar,compar,producũtur:cor verò cõmune est.

Omnibus as longum est: secus est ubi lampadās, inquis,
Pallās & Arcās, & in Graiis quæ talia multis.

As finita producuntur: vt foras. Sed hic modus habet duas exceptiones. Prima, Nominatiui in as, quorum genitiuus in dos definit, corripiuntur: vt Pallas Pallados, lampas, Arcas. Secunda, Accusatiui Græci in as, eorum nominum, quæ per os mittunt genitiuum, corripiuntur: vt Garamantas, Aonas, Phineas.

Es longum uates posuere. ubi patrius auget
Se breuiter, casus (miles uelut est) breuiatur.
Inquiēs, ēs uerbum, penēs, & pluralia Græca.
Ast ariēs, pariēs, abiēs lege longa, Cerēsq;
Rēsq;, fidēs, & spēs, cum pēs: bipēs inde tamen sit.

Es finita producuntur: vt partes, Anchises. Hæc autem regula habet tres exceptiones. Prima est, Corripientia penultimam genitiui crescentis, corripiuntur: vt diues, miles, seges. Preter aries, abies, Ceres, fides, res, pes, bipes, paries, spes, teres. Secunda, Nominatiui Græci plurales in es corripiuntur: vt Naiades, Arcades, Thraces. Tertia, Es à sum, cum compositis, potes, ades, modi tam indicatiui, quàm imperandi, & penes & inquies corripiuntur. Nam es ab edo, es producitur, differentiæ causa.

Is breuia trahimus si cubi genitiuus abundat
Cum longa, ut Samnīs samnitis. iunge secundam
Personam uerbi, cui declinatio quarta est,
Cum sīs, cūmque uelīs, uīs, & monosyllaba cuncta,
Præter ĭs, & quĭs, mĭs, bĭs, tĭs, quæ contrahis usu.

Is finita corripiuntur: vt ignis, Paris. Hæc regula habet exceptiones septem. Prima est, Producentia penultimam genitiui crescentis producuntur: vt lis, Samnis, Dis. Secunda, Secundæ personæ singulares in is, quartæ coniugationis producuntur: vt audis, nescis. Item, sis, vis, velis, fis. Tertia, Monosyllaba in is producuntur: vt vis. Præter is & quis nominatiuos, mis, tis, bis, quę corripiũtur. Quarta,

Velis

Velis cum compositis, malis, nolis, producuntur. Quare in plurali penultima primæ & secundæ personæ producitur: vt velimus, malimus, nolimus, velitis, malitis, nolitis. Quinta, Secundæ personæ singulares futuri subiunctiui producuntur: vt dedero dederis, audiero audieris. Præteriti verò perfecti eædem corripiuntur: vt dederim dederis, iusserim iusseris. Sed notandum, inueniri apud authores ris, futuri vltimam in singulari, & ri penultimam in plurali etiam correptas, Virgil. 6. Aeneid. Quas non oraueris vrbes. Sexta, Datiui, ablatiui, & accusatiui in is producuntur: vt his & ab his dominis, quis pro quibus. hos fontis, partis, omnis: pro fontes, partes, omnes.

Protrahit os finem: sed cui genitiuus ôs ossis
Additur excipimus. sic Græcus in os breuis extat
Patrius: & neutri rectus, muliebréque nomen.

Os finita producuntur: vt dos, honos. Hæc regula habet duas exceptiones. Prima est, Os ossis corripitur, similiter compos & impos. Secunda, Græca in os per o paruũ, vt Delos, Ilios, chaos, atropos, huius Aeneidos, tereos, corripiuntur. Nam in os per ω magnum semper producuntur: vt heros, Minos, Androgeos, & si qua sunt in os neutra: vt chaos.

Corripiemus in us, quæ sunt monosyllaba præter,
Et quibus extensum est casus finale secundi.
Sic lego, uirtūtis, tellūris, siue palūdis.
Certè ego, quòd ueniat palūs in mea carmina nolim;
Flaccus ut est usus uates, nam quæ unus & alter
Authôr habet, quis in hunc, nisi crassa fortè Minerua,
Ingeniique inopis, sine testibus, incidat usum?

Vs finita corripiuntur: vt Deus. Hæc regula habet exceptiones quatuor. Prima est, Monosyllaba in us producuntur: vt plus, thus. Secunda, Producentia penultimam genitiui crescentis producuntur: vt tellus telluris, virtus virtutis. Notatur (inquit Aldus) palus paludis. Horat. in Poë

in Poëtica, Regis opus sterilisq; diu palus aptáq; remis, quod defendi potest exclusione,s,literæ, correpta u:quéadmodum,Insulæ Ionio in magno:aut Systolen fecit.Tertia,Græca in us:vt Panthus, Melampus, Sapphus producuntur. A πους tamen composita, etiam corripiuntur: vt polypus. Quarta,Genitiui singulares, nominatiui, accusatiui, & vocatiui plurales quartæ declinationis producuntu.:vt huius,hæ,has,& ô manus.

Hæc ut in admissam concedat syllaba uocem,
Tradidimus breuiter.quòd si tibi noster in istis
Angustus nimis est labor,atque hac deficis arte,
Vlteriora potes studioso acquirere nisu.

Hîc author pro virili generales canones ad syllabarum quantitates dignoscendas breui facilique complexus est methodo.Nec est quòd eius strictam viam improbemus, tanquam inanem.Reliqua enim labore nostro, ex assidua poëtarum lectione facilè adinuenire poterimus. Nam omissarum vocum quantitatem cognosces exemplo,quoties ad probati poëtæ confugeris authoritatem:vt si dubites,quanta sit prior syllaba in vado,poteris ex illo Ouidij fieri certior, Vade,sed incultus,qualé decet exulis esse.

Syllaba facta,pedes facit,& pede carmina constant.
Longa secuta breuem Spartanum gignit Iambum.
Huic contrà,ex longa ponêre;breuique Trochææ.
Pyrrhe celer breuibus,longis Spondee duabus,
Ite pedes.longam correptis Dactyle binis
Antefer,at contrà uolat Antidactylus illi:
Tot uolucer breuibus Tribrachus,longisque Molossus.
Nacta utrinque duas breuis est ubi syllaba longas,
Creticus efficitur.Scolius contrarius illi.
Ante breues longas Bacchius.contrahit autem
(Vt uersura docet) Palimbacchius eidem.

Syllabæ pedes efficiunt: ex pedibus autem carmen constat.

cõſtat.Ex pedibus,alij legitimi,alij nothi. Legitimi ſunt, ex quibus maximè vnumquodq; metrum conſtat. Súntque metri cuiuſque proprij:vt Spondeus & Dactylus in Heroico.Nothi vero qui rariſsimè metrum ingrediũtur: vt Anapæſtus,& Proceleumaticus in eodem Heroico.

Pedum
- *Diſsyllabi*
  - *Iambus* ◡ – *dies,*
  - *Trochæus* – ◡ *panis,*
  - *Spondeus* – – *muſæ,*
  - *Pyrrhichius* ◡ ◡ *Deus.*
- *Triſyllabi*
  - *Dactylus* – ◡ ◡ *currere,*
  - *Anapæſtus* ◡ ◡ – *Veneri,*
  - *Tribrachus* ◡ ◡ ◡ *dominus,*
  - *Moloſsus* – – – *uirtuti,*
  - *Amphimacrus* – ◡ – *charitas,*
  - *Amphibrachus* ◡ – ◡ *uenire,*
  - *Bacchius* ◡ – – *honeſtas,*
  - *Palimbacchius* – – ◡ *anguſtus.*

Anapæſtus pes dicitur Antidactylus,quòd ſit Dactylo contrarius. Amphimacrus,dicitur Creticus, quia Cretẽſes ſaltando eius rhythmica compoſitione vtebãtur. Amphibrachus dicitur Scolius,quia habiliter cõponitur ſcolio.quæ eſt ſpecies citharæ.De his plura vide apud Aldũ.

Sunt quibus accedit (poteſt hoc inquirere lector)
Syllaba quarta pedes. immenſum eſt omnia dici.

Reliqui pedes tetraſyllabi ſunt compoſiti ex ſimplicibus.Sed quia rariſsimè inueniuntur, ſuperſedere volui. De his autem ampliſsimè tractat Aldus libro quarto.

Miſcueris tenuem ſi quando ad carmen Homeri
pentametrum,numeris dabit his Elegeia *nomen.*

Pentameter verſus,qui quinque regionibus ſeu pedibus conſtat,appoſitus Homerico verſui, id eſt Hexametro,facit carmen Elegiacum:vt Auſonius, Fortunam re-

uerenter habe quicunque repente Diues ab exili progrediere loco. Et totum poëma elegia dicitur, ab eleos, id est miseratio: quia hominum dolores & adulescentulorum amores hoc genere primùm scribi cœperũt. Nam elegia lugubre carmen est.

Exiguos elegos pedibus constare duobus
Maxima pars uatum sentit: da Dactylon illis
Spondeúmque grauem. nihil hoc in carmine iuris
Alter habet. cunctis est ultima uersibus anceps.

Elegiacum carmen duobus pedum generibus constat, Dactylo & Spondeo. Pentametrum enim quinque pedũ regionibus cõficitur. Prima, recipit Dactylum vel Spondeum. Secunda, Dactylum vel Spondeum, quem consequitur syllaba longa: postquam veniunt duo Dactyli comitati, altera syllaba longa, quæ coniuncta priori Spondeum facit: vt, Si bene-⏑⏑ florue-⏑⏑ rit-vinea-⏑⏑ bacchus e-⏑⏑ rit-. Vbi obiter notandum, quòd vltima cuiusq; versus syllaba communis est.

Ponis in Heroo semper promiscuè utrunque.
Ius tamen in quinta (nam sex regionibus illud
Diuidimus carmen) soli tibi Dactyle perstat.
Spondeus sextum sibi pes uice quærit eadem.

Heroicum carmen constat sex regionibus seu pedibus. Nam prima regio, secunda, tertia, & quarta, recipiunt Spondeum vel Dactylum. Quinta, recipit regulariter solùm Dactylum. Sexta, recipit solùm Spondeum vel Trochæum. Nam vltimæ liberæ & exleges sunt.

Sæpè tamen quintam in uersu pes occupat idem,
Chara deûm soboles, magnum Iouis incrementum.
Alter in alterius quoniam resolubilis extat
Tempora.-

Poëtæ in quinta regione sæpè pro Dactylo Spondeum locant: vbi rei grauitas & maiestas significatur, aut mœror aut languor: tamen id raró est cõmittendum: quare dicitur

dicitur carmen Spondaicum:vt Virgil. Chara deûm soboles,magnum Iouis incrementum. Ecce, incre-- Spondeus quintum occupat locum, loco Dactyli. Alter enim resolubilis est in tempora alterius, quia, cùm Dactylus & Spondeus sint æquales temporibus,non est timendum cùm singulis pedibus scanditur,aliud videri metrū quàm Dactylum.Solutio autem accidit pedi,cùm longa syllaba soluitur in duas breues.Vnde Spondeus recipere potest tres solutiones.Nam si soluas primam, facies Anapæstum:si secundam, Dactylum:si vtranque, Proceleumaticū.Item sic Virg.Sinonis mœstitiā expressit.Aen.2. Constitit,atque oculis Phrygia agmina circunspexit.

-Sunt etiam quibus ultima syllaba abundat.
Principio alterius connectit Hypermeter *illam,*
Omne adeò genus in terris hominúmque,ferarúmque
Et genus æquoreum.-

Versus Hypermeter dicitur, vbi versu finito, manet syllaba in m,vel in vocalem desinens,quæ à principio alterius versu absumitur.

- sed quod legis ăriĕtĕ crebro,
Hoc Proceleumaticum,pedibus docet addier istis.

Heroicum carmen nonnunquam in quinta regione loco Dactyli Proceleumaticum recipit:vt, Tytire pascētes à flumine reiice capellas. Sed id rarò accidit: quod quotiescunque facit Virg.seruat locum Synæresi, vt in secundo Aeneid. Labat ariete crebro Ianua.Et, Intexunt abiete costas.

Disce quòd angustis hærere in legibus amplos
Non deceat uates.magna est in carmine uirtus,
Sæpe noui quicquam uenia committere honesta,
Quod uarie mentes lectorum ducat,& aures.

Satis compertum est,liberiorem esse in scribendo poëtam,quàm oratorem aut historicū:quod ostendit Quintilia.lib.1.Authoritas oratoribus vel historicis peti so-

let:nã poëtas metri necessitas excusat. Poëtæ enim multa licenter dixerunt, quæ admirari potius, quàm contemnere debemus.

Fluuiorum rex Eridanus Maro dicere posset.

Virgilius in Versu Hexametro in prima regione peregrino pede, vtpote Anapæsto, vsus est: vt, Fluuiorũ rex Eridanus campósque per omnes. sed id rarissimum est.

Pentametrum in partes doceo disponere binas:
Prima duos miscere pedes solet, húncque uel illum
Continet, ut libitum est: de hinc ultima syllaba restat:
Dactylus inde duplex parti solet esse secundæ,
Syllabáque ad finem quæ sit collata priori,
Iure pedis quinti numerum hoc in carmine complet.

Pentameter versus duobus modis scandi potest. Primò, in tertia regione ponitur Spõdeus: in quarta & quinta, Anapæstus, & in reliquis Spondeus vel Dactylus. Secundò, in prima regione & secunda ponitur indifferenter Spondeus vel Dactylus. In tertia prima syllaba longa est, postea illi subiungitur Dactylus. In quarta, Dactylus. In quinta, vnica tantùm syllaba ponitur, vt in hoc carmine patet, Sed nos in vitium credula turba sumus. Primò, Sed nos -- in viti -ᴗᴗ um cre -- dula tur ᴗᴗ- ba sumus ᴗᴗᴗ Secundò, Sed nos -- in viti -ᴗᴗ um - credula -ᴗᴗ turba su -ᴗᴗ mus ᴗ.

Tu quoque, qui uersus in partes digeris ipsos,
Disce modum, neu te mandatis subtrahe nostris.

Multæ in versuum scansione figuræ accidunt obseruandę, quas qui ignorauerit, & veram metri scansionem. Quia sermonis tum soluti tum pedibus constricti delicię in figuris & tropis potissimũ sitæ sunt: propterea ab authore non inepte inter scribendum de arte versificatoria describũtur. Pictura enim variis distincta coloribus magis quàm nuda & simplex spectantium oculis placet. sic oratio & soluta & strictiori pedum lege coërcita, interspersa figuris tropísq;, tanquam suis flosculis magis quàm vndique

vndique sui similis auditores delectat. Quare authoris operam boni consulite,& quæ ab eodem omissæ sunt,à nobis ad finem descriptas tum finitionibus,tum exemplis,grato animo accipite.

Contigerit uocis si quando in fine prioris
Vocalem poni,sicque incœptare sequentem:
Prima cadit,fiet Synalœphe.sic cadit antè,
Fiat ut Ellipsis,M litera monstrat utrunque,
Littora,mult' ill' & terris iactatus,& alto.

Synalœphe figura est,qua vocalis detrahitur, quoties in eam dictio desinit, & sequens à vocali inchoatur:vt, Sera nimis vita est crastina,viue hodie. Vocalis enim a, in dictione,vita,absumitur,quia sequens dictio,est,à vocali inchoatur.Ellipsis siue Ecthlipsis est, m literæ cum sua vocali detractio.Et fit quoties dictio aliqua in m, literam desinit, & dictio sequēs à vocali sumit exordium: vt O curuæ in terras animæ & cælestium inanes. Dictio enim,cælestium,in m,desinit,& sequens,inanes,à vocali i,sumit exordium.Vtrunque exemplum est in hoc Virg. versu, Littora, multum ille & terris iactatus & alto. Quem versum dum metiris, dicere oportet, mult' ill' & terris iactatus & alto.

Hanc tamen aduersus potuit Maro dicere legem,
Insulæ Ionio: sic deinde,sub Iliō alto.
Sæpè etiam ut longæ maneant,mirabimur illas,
Hæc Helenum cecinisse penatigerō Aeneæ.
Naso tulit uates: sic Ioniō immenso.
In Satyra scriptum est,tum propter plurima,tum his.

Vocalis ante vocalem non semper absumitur, sed aliquādo corripitur.Virgil.Vector apud rapidum Simoēnta sub Ilio alto.Item,Insulæ Ionio in magno quas dira Celeno. Nonnunquam etiam vocalis manet inuariata. Ouidius, Iactari quos cernis in Ionio immenso. Versus est Spondaicus.Adde,quòd sæpè m,non interit. Iuuena-

 lis,Vi

lis, Viuendum est rectè, tum propter plurima, tum his Præcipuè causis. Emendatiores tamen libri (vt censent nonnulli) tum de his, habent.

Perstat item, si qua est uocalis dictio facta.

O utinam tunc cùm Lacedæmona classe petebat.

Vbicunque vocales integræ sunt, dictiones nunquam absumuntur ante vocalem. Ouidius in Epistolis, O vtinam tunc cùm Lacedæmona classe petebat.

Antiquum est etiam, Decidere falcibu' ramos.

Veteres, literam interimere consueuerunt: vt Lucilius libro primo Sa.

Quam neque lucanis oriundi montibus apri.

Sæpè breuis totas præscindit Syncopa partes:
Vt, Quoties raro duxti suspiria motu.

Syncopa, dicitur ablatio de media dictione literæ vel syllabæ: vt dixti pro dixisti, commorat pro commouerat. Vergil. Manet alta mente repostum, id est, repositum. Est autem illi contraria Epenthesis, quæ est additio literæ vel syllabæ in medio dictionis: vt apud Virgil. relligio, pro religio: & apud Iuuenalem Satyr. 4. Mauortis pro Martis.

Demit & Apocope finem: sic pone negoti.
Quem Paragoge auget: sic Quicquam fingier inquit.

Apocope, est ablatio de fine dictionis literæ vel syllabæ: vt negoti pro negotij: posis pro posites: sat pro satis. Paragoge autem illi est contraria: quia est appositio ad finem dictionis literæ vel syllabæ: vt fungier pro fungi: potestur pro potest. Præterea Prothesis additio est literæ vel syllabæ in principio dictionis: vt gnate pro nate: & præcipuè fit, quando compositum pro simplice ponitur. Aphæresis autem illi est contraria: vt temnere pro contemnere.

Ius habet in binas differre Diæresis unam.
Vt solet in cumulum iunxisse Synæresis ambas,

Sic nos

186

Sic nos aulaï, sic persoluenda notamus,
Ferreaq; Eumenidum thalami, furtúmque Promethei.
Plurima præterea, dii, cui, deinceps uelut, addis.
Semianimis, dehinc, deinde, uel huic, ij, proinde leguntur.

Diæresis, est diuisio vnius syllabæ in duas: vt aulaï pro aulæ, persoluenda quinque syllabarum, pro persoluenda quatuor syllabarum. Synæresis verò, est conglutinatio duarum syllabarum in vnam: vt Promethei trisyllabum, dij monosyllabum, & cui monosyllabum. de Diæresi exemplum habes apud Ouidium,

Debuerant fusos euoluisse suos.

Dicendum & qui sint ornando in carmine flores.
Hic operæ est pretium, uigiles huc uertite mentes
Osthenij iuuenes, nec uos labor abstrahat ullus.

Quia non satis est carminis compositionem scire, nisi & ipsius cultum præceptáque teneamus: ideo hic flores carminis, & quæ ad carmen scribendum ornandúmque pertinent præscribet.

Continuo studio curísque calentibus, acri
Optima quæque animo legere, aut audire, grauésque
Edidicisse libros, crebráque indagine doctos
Eligere authores, scribentem carmen oportet.

Illud in primis carmen scribere volenti datur præceptum: vt assiduo studio & labore doctos authores perlegat, & edisc at. Nam Quintiliani iudicio poetarum optimi & statim & semper legendi sunt, ac imitandi: qui prudenter etiam præcipit pueros protinus optimo præceptori tradendos esse.

Quicquid habent alij passim, Maro nouit & artes
Calluit omnigenas, doctrináque acre iuuabat
Ingenium, hinc illi tanta est in carmine uirtus,
Tantus honos: hinc est quòd uates altior omnes
Hic superat Latios, noménque ad sydera tollit.

Præ cæteris autem Virgilius poëta eligẽdus eſt, quem ſequamur: quippe qui omne genus ſcriptorũ probè complectatur, & contineat. Vnde poëta appellatus eſt per Antonomaſiam, id eſt nominis permutationem.

Nec quoniam munus uobis natura benignum
Contulit ingenij, nimium confidite uobis.

Id ſummopere cauendum eſt, ne noſtro ingenio plus ſatis confidamus, ne à carminis ſcribendi præceptis longè diſcedamus.

Excolite has uires, animúmque intendite rebus.
Quis molem hanc moueat, quis euntibus imperet aſtris,
Quid fatum, quid ſit caſus, quo turbine præceps
Mundus eat, quæ ſit rebus natura creatis,
Diſcite per cauſas, hominúmque inquirite mores.

Philoſophia ipſa triplex, maximum ſcribenti carmen præbet adiumentum: ob naturales quæſtiones, morum inſtituta, ſapientiæ præcepta & ſubtilitates, quæ carminibus aliquando committũtur: vt in Virgilio videre eſt.

Nam conforme ſuis multum ſcripſiſſe probatur
Temporibus carmen, uiuóſque effingere geſtus.

Carmen debet ſequi viciſſitudines temporis, conforméque ipſi eſſe debet: diligenter etiam conuenit obſeruare, quid in vſurpandis vocibus ætas variarit.

Dum legitis, multum potius, quàm multa legetis.
Nec uos dicendi lateant genera, utq; peritus
Orator cauſas tractat: ſic ſcribere uates,
Sic ſolet eloquio mentes mulcere: ſed illi
Liberior uocum eſt uſus.

Hoc te docet, vt multum, & attentiori animo potius legas, quàm multa, quia multa, & varia rerũ multitudo vix animo bene infigi poteſt. Nec genera dicendi, inſtitutionéſque oratorias ignorare debes, quia vt orator ſplendidiſsimam, & ad popularẽ cantum inſtruit orationem,

nem,causásq; tractat: sic & poëta, nisi quòd orator liberius,diffusiúsq; scribit,quàm poëta.

– uos cogite uoces
Inter se similes. nam res etiam ista iuuabit.

Præterea commendat author rationem variandi per synonymiam, quæ contrahenda est vndecunque è bonis authoribus: vt scribenti carmen constare possit verborum copia. Synonyma autem multis vocibus idem significant, & homonyma vna voce multa.

Profuit & genus in speciem, aut contrà, uariari:
Et saltem affini confundere nomina sensu.

Profuerit plurimum vsus,& varietates verborum callere. Sæpè enim genus in speciem variatur, & contra, ex specie nonnunquam genus intelligimus.

Rarò aliquod ponas nomen, nisi forsitan illi
Adiectum tribuas proprium: sit lucidus omni
Duritie procul hinc sermo. sint omnia plana:
Sint facili producta stylo, uenáque fluenti:
Non tamen ut sensu careant, frustráque legantur,
Sed moueant animos, aliquémque ferantur ad usum.

Variis carmen adornari debet epithetis. Est autem epithetum, nomen adiectiuum, quod substantiuo attribuitur. Virgil, Georg. 3. Molles sub diuo carpere somnos, somnus mollis. Nec sermo durus esse debet, aut affectatus: sed omnia debent fluere, faciliq; stylo componi. Summa tamen cautio esse debet, ne nimis vulgaris sit sermo. ἐπίθετον enim, id est appositum, quoties proprium nomen adiecto aliquo quasi vestitur: vt, At pius Aeneas, sæuus Hector, formosus Alexis.

Est etiam ut studeas pictas miscere fabellas,
Historiásque simul, si quis locus exigit illud.

Videbimur sane non absurdè facturi, si carmini aliquando fabulas & historias admisceamus.

Sæpe,ubi quid repetis in carmine,pulchrius exit.
Ter sunt conati imponere Pelio Ossam:
Ter pater exstructos disiecit fulmine montes.
Militat omnis amans,& habet sua castra Cupido:
Attice crede mihi,militat omnis amans.
Multa super Priamo rogitans,super Hectore multa.
Illum & labentem Teucri,& risere natantem.
Meme,adsum qui feci,in me conuertite ferrum.
Pauper amet caute,timeat maledicere pauper.

Præcipuam carmini adferant suauitatem pulchræ repetitiones: vt, Militat omnis amans, & habet sua castra Cupido: Attice crede mihi, militat omnis amans.neque indecorum est illud,si parcè fiat.Multa super Priamo rogitans,super Hectore multa.Est enim Epanalepsis, figura,qua eadem dictio, & principium versus, & clausulam tenet.Item & illud Virgil.9. Meme adsum qui feci. Est enim eiusdem dictionis sine medio geminatio cum impetu pronuntiationis. Dicitur autem Epizeuxis subiunctio,eiusdem scilicet verbi sine aliqua interstitione, maioris vehementiæ gratia.

Quódque Maro dixit,Sequitur pulcherrimus Astur.
Astur equo fidens.-

Magnam & carmini gratiam addit anadiplosis, id est reduplicatio,cùm vltima prioris versus dictio in sequentis principio iteratur. Maro 10. Sequitur pulcherrimus Astur, Astur equo fidens.

-& in adiectiua resurgens.
Marsa manus,Peligna cohors,festina uirûm uis.
Et si quid simile his,uelut est,Athamásque Thoásque.

Quid?Nónne & illud vehementissimum, cùm singulis nominibus epitheta,seu adiectiua connectuntur,vt apud Poëtam,Marsa manus,Peligna cohors,festina virûm vis. Est autem schesis onomatôn, id est nominum habitus quidam, quoties verborum multitudo eodem copulandi habitu

habitu coaceruatur. Illud etiámne prætereamus, cùm oratio multis connectitur coniunctionibus: vt, Athamásque Thoásq; quod polysyndeton Græci appellant, id est, multipliciter compositum. Contrariatur autem illi asyndeton, cùm structura vinculis caret. vt Virgil. 4. Ferte citi flammas, date tela, impellite remos.

Vsque adeò sensis similem decet esse loquelam,
Vt si quid durum est, duro procedat hiatu,
Concitet & gestum sermo. quid pulchrius illo?
Monstrum horrendū, informe, ingens, cui lumen ademptū.

Id neutiquam omittendum censeo, verba debere esse rebus confinia, quo possimus animos cõmouere: vt monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen adẽptum: non potuit enim à Virgilio melius Polyphemi monstrositas pictura indicari, quàm hoc versu.

Pulchrū est, Rura petunt hic Thuscum, atq; ille Sabinum.

Prolepsis figura est, quæ etiam carmen suo loco maximè exornat. Est autem prolepsis, quæ Latinè dicitur præsumptio, pronuntiatio rerum ordine secutarum: vel est, cùm antè numerus redditur, quàm personæ definiantur. Aut si mauis, Prolepsis est attributio proprietatis toti diuiso in suas partes, quæ totius proprietatem vario modo continent: vt, Petrus & Ioannes student, hic medicinæ, ille theologiæ.

Transit & in carmen celebris translatio cultu.
Belle equidem dictum, Claßique immittit habenas,
Nauigio sulcat mare, ferrum armátque ueneno.

Metaphora, quæ est rerum verborúmq; per similitudinem translatio, sæpè carmen illustrat: vt rident prata, sitiũt segetes, classi immittere habenas. Metaphora enim vocem à genuina ac propria significatione ad non propriam transfert.

Stat pro contento retinens: ut uina coronant:
Per Venerem luxus, per Bacchum intellige uinum.

Per Cererem fruges:inuentorémque suarum
Finge ipsas rerum.non ista licentia tantùm,
Quinetiam decor est.-

Neq, mediocriter ad carmen facit tropus, qui vocatur metonymia, Latinè transmutatio nominis:quãdo continens pro contento sumitur:vt cælo gratissimus amnis, id est cælitibus. Aut contrà,contentum pro cõtinente,quod durius fit:vt, Iam proximus ardet Vcalegon:hominem pro domo posuit.Item quando inuentor pro re subiecta ponitur:vt cùm per Cererem,fruges intelligimus:quod si vertas,erit ineptius.Vel cùm ex efficiente,effectum significamus:vt hîc, melior remis: significat enim velocitatem,sed quæ per remos fit.Vel contrà:vt pallida mors.

-ornata periphrasis omni
Laude nitet,tibi mille locis exempla petantur.
Non etiam incultum est,Rapiunt incensa,ferúntque
Pergama, uos celsis:ita sermo patheticus ornat.

Periphrasis,elegans est figura, quam circuitionem nominant:vt si quis belli Troiani scriptorem pro Homero dicat.Fit autem cùm id quod vno, aut paucioribus verbis dici potest,pluribus explicatur. Ouidius, Teneros depellere fœtus, id est agnos.Item,Monstrorum domitor, id est,Hercules.

Transponunt etiam quas iungere lege deceret,
Italiam contra dixit Maro,dixit & idem
Transtra per & remos.-

Non parum etiam Anastrophe carmen exornat.Fit autem quando verborũ ordo transponitur:vt,Italiam cõtra, pro,contra Italiam:omnia circum, pro,circum omnia.

-septem subiecta trioni.

Iam accedit & Tmesis,quæ est vnius compositi vel simplicis sectio, vna dictione vel pluribus interiectis:vt, Est Boreæ regio septem subiecta trioni,pro Septentrioni.

Synthesis his propior,Iuuenes fortissima frustrà
Pectora.-

Synthesis, est apud grammaticos attributio proprietatis, vni vel pluribus copulatis gratia significati, non vocis, id est, cum verbum vel adiectiuum discordat in voce ab eo, cui redditur, & concordat in significato: vt pars secant, id est aliqui. Fitq; tribus modis. Primò, Inter substantiuum & adiectiuum, quinque modis. Primò, ratione discernendi sexus: vt elephantus grauida, anser fœta. Secūdò, ratione subauditionis: vt Præneste sub ipsa, subaudi vrbe. Tertiò, ratione collectiui: vt maxima pars vulnerati. Quartò, ratione distributionis: vt vterque iacent. Quintò, quando abstracto, gratia concreti, adiectiuum iungitur: vt scelus postquam ludificatus est, id est summe scelestus: ad rem fit respectus. Secundò, inter relatiuum & antecedens quinq; modis, quibus diximus fieri inter substantiuum & adiectiuum. Tertiò, inter nominatiuum & verbum duobus modis. Priore, ratione collectionis: vt pars pedibus plaudunt, id est aliqui. Secundò, ratione distributionis & significationis, quod ad plures pertinet: vt vterque studemus.

- & in medio conclusa parenthesis ornat.
Allegoria simul: pueri sat prata biberunt.

Nonnihil accidit in carmine varietatis & elegantiæ ex parenthesi, quæ est interiecta sentētia, qua remota adhuc sensus manet integer. Virgil. Aeneas (neq; enim patrius consistere mentem Passus amor) rapidum ad naues præmittit Achatem. Idem efficit allegoria quod metaphora. neq; enim aliud est allegoria, quàm metaphora perpetua: vt pedem conferre, pro eo quod est, concertare argumentis.

Dißimulánsque in se quicquam Ironia relatum.

Adornatur etiam carmen adiecta ironia. Est autem ironia, dissimulatio aut illusio, cùm aliud dicitur, & aliud re ipsa apparet, quæ non ex verbis, sed vel pronuntiatione, vel persona, vel rei natura intelligitur. Virgil. Egregiam verò laudem, & spolia ampla refertis, Túq; puérq; tuus. Heus tu bone vir curasti probe. Terētius in Andria.

Quisquis ab his cultum quæris,uersus'que colorem,
Non excede modum,nimia est uitiosa uenustas.
Quódque satis pulchrum est,crebro uilescit ab usu.
Cætera,quæ poterant istis superaddier, olim
Vestrûm aliquis per se quæret:mea commoda saltem
Sit breuitas quicquam,uobis ne spernar ubique.

Porrò si quis carminis decorum velit, affectionem fugiat necesse est. Præterea sunt & aliæ figuræ quas author, quò breuitati studeret, prætermisit: insigniores tamen vsui communes perstringemus, propterea quòd ad carminis virtutes pertinent, & illi nonnihil gratiæ addunt, quibus etiam vsus est Poëta. Sunt autem Prolepsis, Syllepsis, Endyadis, Hypallage, Aposiopesis, Anastrophe, Antonomasia, Metalepsis, Hyperbole, & Catachresis.

Πρόληψις, Prolepsis, *id est, præsumptio rerum summaria, quæ deinceps particularius enarrantur: ut Virgil. Interea reges, ingenti mole Latinus, Quadriiugo inuehitur curru, bigis it Turnus in albis. à* πρὸ, *id est ante, &* λῆψις, *sumptio.*

Σύλληψις, *Syllepsis, Conglutinata conceptio, quoties diuersi numeri clausulæ uno clauduntur uerbo. Virg. primo, Hîc illius arma, hîc currus fuit: Quæ dicitur, à* σὺν, *id est con, &* λῆψις, *sumptio.*

Ἐνδύαδις, Endyadis, *figura cùm fixum in mobile soluitur: ut, per famam ac populum, pro, per famosum populum: ab* ἓν, *id est unum, &* διὰ, *id est per, &* δύο, *id est duo, quando unum per duo dicitur.*

Ὑπαλλαγὴ, Hypallage, *est quoties oratio conuerso rerũ ordine effertur: ut Virg. Dare claßibus austros, pro dare classes austris, ab* ὑπὸ, *id est sub, &* ἀλλαγὴ, *id est mutatio.*

Ἀποσιώπησις, Aposiopesis, *quam Cicero reticentiam uocat, cùm per iram uel indignationem orationis partem*

retice

reticemus:ut, Quos ego, sed motos præstat componere fluctus. tacet enim, puniam.

Ἀναστροφή, Anastrophe, seu reuersio, est uerborum tantum ordo præposterus: ut mecum, tecum, pro cum me, & cum te. Virgilius primo, Italiam contra, pro contra Italiam: ab ἀναστρέφω, id est inuerto.

Ἀντονομασία, Antonomasia, ea est nominis permutatio, cùm scilicet proprium nomen mutamus, ac aliud uice nominis ponimus: ut si quis pro Achille, Pelidem dicat, pro Iunone, Saturniam, pro Mercurio, Cyllenium, pro Hercule, Tirynthium, pro Græcis, Pelasgos: ab ἀντὶ, id est pro, & ὄνομα, id est nomen.

Μετάληψις, Metalepsis, trāssumptio, ubi gradatim itur ad id quod ostenditur, id est, cū ex uno significato aliud colligitur: ut Virg. 1. Speluncis abdidit atris. Nā nigræ intelligun tur, & ex nigris obscuræ, ac per hoc in præceps profundæ. à μετὰ, id est trans, & λῆψις, id est sumptio uel acceptio.

Ὑπερβολή, Hyperbole, oratio excedens fidē, augēdi uel minuendi causa: ut Virg. Ocyor euro. Vox astra ferit. Vel minuendi gratia: ut testudine tardior, uix oßibus hærent. ab ὑπὲρ, id est super, & βολή, uel βόλος, id est iactus.

Κατάχρησις, Catachresis, uerborum abusio, quæ non habentibus nomen suum accommodat quod in proximo est, id est, cùm alienis abutimur perinde ac propriis, cùm propria deficiunt: ut si parricidam appelles, non qui patrem occiderit, sed aliàs hominem quēuis, Virg. Aen. 2. Instar montis equū diuina Palladis arte Aedificāt: cùm ædificare propriū ædium sit, non equorum. Dicitur autem à κατὰ, id est, contra, & χρῆσις, id est usus, quasi contra usum.

DE

DE QVANTITATE primarum syllabarum.

A, ante B, *breue: ut faba.* Excipitur *crabro, fabula: flabellum uariatur, labor, eris, labes, pabulum, Sabus: tamen Sabinus corrip. saburra pro arena corrip. sed Sabura proprium produc. tabes, tabeo, tabum.*

A, ante C, *breue, ut acies.* Excipitur *acer adiectiuum, cacabus:* Cacus *uariatur,* Dacus, Dacia, *facundus, gracus, graculus, macero, maceries, maceror, machina, pax in obliquis, Thracius, Zacharias, Thrace.* Produc *habētia b, aut p, ante a: ut brachium, paco, placo.* Excipitur *placeo, Placentia oppidum, paciscor, baculus.*

A, ante D, *breue: ut cadus. Adam uariatur.* Excipitur *clades, caduceum,* Gades: *Gradiuus uariatur, radix, rado, uado: sed uadum & uador corrip. spadix, suadeo, trado, traduco.*

A, ante F, *breue: ut uafer.* Excipitur Afer.

A, ante G, *breue: ut ager.* Excipitur *laganum, magalia, strages, sagio, sagus, saga, tragula, uagio, uagina.* Sed *est longum f, aut p, præcedente: ut fagus, pagina.* Excipitur *flagellum, flagro, fragilis, fragor: plaga pro reti & regione cæli corrip. sed pro uulnere produc. plagium.*

A, ante L, *in dissyllabis longum: ut ala.* Excipitur, *alo, palàm.* Corrip. *nomina in genitiuo crescentia: ut phalanx, salus, calix.* Sed excip. *calo, onis, & halec, calo uerbum, inde calendæ:* Pales, *falæ, palin* Græcum, *unde palinodia, malus adiectiuum, salum.* Obliqui de *sal. in polysyl. bre. ut saliua.* Excipitur Alecto, *alea, balæna, balista,* Calisto: *palatium uariatur, caligo,* Salustius, *squaleo, talea, talio, talaria.*

A, ante M, *in dissyllabis longum: ut fama.* Excipitur

Camers,

Camers, Samos, amo, chlamys, fames, tamen. In *polyſyllab. breue: ut amaracus.* Excipi. *amentum, amentia, amitto, Damœtas, lamentor, lamentum, lamina,* Mamurius.

A, *ante* N, *in diſſyllabis* long. *ut lana.* Excipitur *anas, anus pro uetula, deducta ex ana, & analecta, anachoreta, analogia, canis, cano, canon pro regula, manus, planus pro ſcurra.* In *polyſyl. breue: ut lanio.* Excipitur *Anippe, ganeum, ganeo,* Danubius, Manius, *lanugo.*

A, *ante* P, *breue: ut aper.* Excipitur *Aprilis, Apis rex* Aegypti, *crapula, capus, lapa, lapathes, mappa, papa, papas,* Papius, *papilio, rapa, rapum, ſapo, ſaperda, ſaphirus, ſtapes, uapulo.*

A, *ante* Q, *breue: ut aqua.*

A, *ante* R, *breue: ut aranea.* Excipitur *ara: ſed hara corripitur, area, areo, aruncus, carex, carectum, carica, cares,* Carolus, Caria, Darius: *Mantuanus corripit glarea, lariſſa, larunda, maris, naris, naritium, pareo, uarix: uaricoſus tamen produ. uarus, uarica, rarus. & cætera in rus, ra, rum: ut carus, clarus.*

A, *ante* S, *in diſſyllab. longum: ut naſus.* Excipitur *baſis, caſa, phraſis, praſon, quaſi,* Thaſos. In *polyſyllabis breue: ut aſinus.* Excipitur *aſopus, baſium, Aſius adiectiuum, caſeus,* Naſica, Paſiphaë.

A, *ante* T, *breue: ut pater.* Excipitur *Atys, atrum, ater, atra, atrum, fatum, frater, laterna,* Latona, *latus, lata, latum, mater, natura, quaternus, quatuor, quatinus.* Statim *pro perſeueranter producitur, ſed pro illico corripitur. Saturnus, ſtlata, uates.* Produc *quæ habent, m, ante a, uel r, muta præcedente, a: ut mater, frater,* Matuta. Excipitur Mathon, *matheſis, matella contra naturam primitiui, matula, & deducta à ſtratos, & cratos: ut Stratocles: item*

Cratinus,craterus,crater,cratis.

A, ante V, *breue:ut auus.* Excipitur *auius, Dauus, Dauid,gnauus,gauisus.* Lauinium & Lauiniam uariant docti, *mauis,Mauors, nauis, nauita, pauo, prauus, rauus, suauis.* Etiam *l,cum muta præcedente, clauis,clauus,claua,flauus.*

E, ante B, *breue:ut nebulo.* Excipitur *debeo, debilis, ebrius,bebe,unde ephebus,sebum pro seuo,Thebæ: & quæ habent duas consonantes præcedentes e:ut creber,flebilis. item producuntur quæ componuntur ex præ:ut præbeo, præcurro.*

E, ante C, *breue:ut species.* Excipitur *Echo, lecythus, mecum,Mecœnas,secius,securus,secum, tecum, theca, uecors,obliqui de sex. Quædam producuntur origine:ut mecum,tecum,recula,specula.*

E, ante D, *in dissyllabis longum:ut pedo.* Excipitur *edo, es,cedo,id est dic,cedrus, obliqui & nata de pes, pedum, scheda. Producuntur diphthongi:ut, ædo,rhæda,cædo,ædo ædis,tædet,hœdus,Phædria,Dædalus. In polysyllabis breu. ut medicus.* Excipitur *medica,Medæa, media,seditio, sedulus,sedes,*

E, ante F. *bre.ut nefas.*

E, ante G, *breue:ut regio.* Excipitur *Egates,Gregorius, lego legas,pegasus. obliqui de lex, legitimus. Obliqui de rex, regina, regula. tegula. Producuntur diphthongi:ut æger, ægrotus, Aegina,ægi, frægi,Aegæon.*

E, ante L, *in dissyllabis longum:ut uelum.* Excipitur *celer,chelis,gelu,melos,melis,Pelops,scelus,uelim, uelut. In polysyllabis breue.* Excipitur *belua, celonium, electrum, elysium,elogium,deliciæ,delubrum,Pelignum,Pelion,speleum. Et deducta ab Helios:ut Heliades, Heliopolis, spelunca,Telemachus,Telephus, uelabrum,*

E, ante

E, ante M, bre. ut *gemo*. Excipitur *demo, Democritus, demum, crementum, siue incrementum, emulor, emulus, remigium, remus, remex, semita, semi cum suis, thema: temetum uariatur*. Produc quæ incipiunt ab e, uel h: ut *eminus, hemina*. Excipitur *emio*, unde *redimire*. Producuntur diphthongi: ut *clæmens, dæmon, fœmina*, &c. Sed in dissyllabis crescentibus longum est in tertia declinatione: ut *semen*. Excipitur *Chremes, femur, memor, nemus*.

E, ante N, long. ut *denus*. Excipitur *enim, Enyo, fenestra, Menāder, penates, penes, penetro, penitus, penu*. Corripiuntur deducta à *meno*, id est, *maneo*: ut *Menalcas*. item à *xenos*: ut *xenium, philoxenus*. item *phrenesis* corripitur, sed *phreneticus* producitur.

Etiam b, g, f, t, uel, u præcedentibus: ut *bene, genus, senex, teneo, Venus*. Excipitur *strena, strenuus, Senus, senio, splenium, uena, uenor, uenum*. Producuntur diphthongi: ut *Aeneas, ænigma, cænos, fœnum, bæna, tæna, tænia*.

E, ante P, breue: ut *Cupido*. Excipitur *Epacta, hepar, repo*: tamen *repens*, & *repente* corripiuntur, *sepia, sepium* pro *seuo*. Etiam præcedente *s*. Excipitur *sepelio*. Producuntur diphthongi: ut *cæpa, sæpio, sæpes, sæpe*.

E, ante Q, breue: ut *equidem*. Excipitur, *nequaquam, nequicquam, nequa, nequeo, nequior, nequam, Sequana*.

E, ante R. bre. ut *ferox*. Excipitur *beryllus, Feronia, Beros, cleros, ceronia, cerusa, Erigonia, Eridanus, eruca, feralis, feria*: sed *feralia* corrip. *Geryon, hæres, heros, ferus, ra, rum, Seres, seria, sero*. Etiam *ue*, præcedente. Excipitur *uereor, uerædus, ueru*. Diss. p, præcedente longa sunt: ut *spero, pera, pero*.

E, ante S, longum: ut *esurio*. Excipitur *thesis*: unde *synthesis*.

E, ante T, longum: ut meta. Excipitur Cethegus, etiam, fretum, Getes, meta præpositio, metres, tetra cum cōpositis: ut methodus, metreta, tetrasyllabum, metuo, Metellus, Hetruscus, metallum, meto, retro, tetricus, Thetis Thetidis. Etiam p, uel u, præcedente: ut peto, ueto, uetus.

E, ante V, longum. Excipitur breuis, leuis, leuo, seuerus.

I, ante B, breue: ut libido. Excipitur fibula, ibis, ibo, ibex, liber, ra, rum, Liber pro Baccho, libum, libo, libra, libella, hybernus, scribo, sibilus, scriblita, tibia, tribula, uel lum: Tybur, quibo, uibex, uibius, a, um, uiburnum.

I, ante C, breue: ut frico. Excipitur ficedula, ficus, Icarus, ico, mica, dico, cis, licium, nice, cum suis, ut Nicolaus: picus, pica, fica, spica, spiculum, trica, tricenus, tricæ, uicenus, uicus, uicinus, Ticenus, Ticinus, Picenum, Sicilia, sicut, sicuti, sicubi, sicunde.

I, ante D, longum: ut idus. Excipitur Cnidon & Cydon, Cydonium, fides, fidicen, fidelia, fidis, fidelis: sed fido produ: idem neutrum, hydor: unde hydria, idoneus, Midas, quidem. Etiam b, t, uel u, præcedente. Excipitur strideo, strido.

I, ante F. bre. ut cifus. Excipitur triformis.

I, ante G, bre. ut rigor. Excipitur Bigæ, trigæ, figo, fligo, frigeo, frigo, frigus: migro uariatur, pyga, pygargus, Sigæum, uiginti, triginta. Etiam st, præcedente. Excipe obliquo. Styx & Strix.

I, ante L, longum: ut Miletus. Excipitur bilibris, cilicium, cilium, cylindrus, filix, hilaris, Hylas, milium, Milo, pila, Pilades, pilus, philomela, philos, Philippus. Etiā præcedente s, uel t: ut sileo, tilia.

I, ante M, in dissyl. longum: ut limen. Excipitur Dimas, fimus: Hymen uariatur: sed Hymenæus tantum corripitur, Mimas, nimis, Simon, simul, thymum. In polysylla. breue.

Excipi

Excipitur Himera, ſimius, ſimia, Timæus, Timotheus.

I, ante N, longum: ut linum. Excip. *hinulus, eſt anceps, inula, linio, linus, Ninus, lino, tinea, Tinias.* Etiam *c, uel m, uel ſ, præcedente: ut cinis.* Excip. *Minos, Minotaurus, ſiũ, id eſt uas; Synas, Syna.*

I, ante P, breue: ut ſcyphus. Exc. *gryphus, Iphitus, gryphon, pipilo, pipo, pipio, ripa, Scipio, ſipho, ſtipes, ſtipo, ſtipendium, ſtipa, id eſt, ſtupa, Tiphys, Typhon, uipera.*

I, ante Q, breue: ut ſiquidem. Excip. *liquor eris: liquidus uariatur.*

I, ante R, in diſſyl. longũ: ut lira, unde deliro, delirus. Excip. *lyra cũ y Græco, pro muſico inſtrumẽto: nam pro ſulco produc. pyra, pyrus, pyrũ, Quiris, Syrus, ſtyrax, Tyrus, uel Tyros. obliqui de uir. In polyſyl. breue: ut chiragra.* Excip. *chironomõ, chirurgus, chirographus, ironia, Pirithous, pyralis, pyrauſta, Pyrene pro fonte: ſed pro monte uariatur, Pyramus, pyramis, pydata, pyrula, Sirius, Tireſias, ſtiria, uireſco à uiribus.*

I, ante S, longum. Excipe *criſis, diſertus, hyſopus, Iſara, Iſaurus, Iſocrates, miſer, niſi, phyſis, phyſicus, phthiſis, ptiſana, ſiſer, ſiſymbrium.*

I, ante T, breue. Excip, *clitella, dito: Italus indifferens, & Italia, itur, litigo, nitella, nitor, eris, pſitacus, Python. Pythius: pituita uariatur, Phyton, pytiſma, Scythõ, Titan, illo, Tithonus, thita, ſitis à ſim, Zythus. obliqui de & glis.*

Etiam m, uel r, uel u, præcedente: ut mitis. Excipitur *Britannia, Brito, Britannus, Mytilene, Mitilo, Mithridates: criticus anceps, fritillus, uitulus, uitium, uitellus.*

I, ante V, longum. Exci. *biuium, triuiũ, obliqui de nix.*

O, ante B, longũ: ut gobio. Excip. *obelus obeliſcus: obex*

uariatur,obedio, personæ de obsum, Robertus & Tobias uariantur,soboles. Corripe habentia duas consonantes ante o:ut globus,probus,obliqui de scrobs & scrobes.

O,ante C,breue:ut focus,focillo.Excipitur focale à faucibus,pro capitis tegmine, aut colli, suffoco, præfoco, iocũdus,locusta,ocyor,et deducta ab ocys,otiũ,oceanus,ocymum,phoca, procerus,poculum,Socrates, uocalis. obliqui de nox,

O,ante D,in dissyllabis longũ:ut nodus.Excipitur modò,modus, odor,Rhodos.In polysyllabis breue:ut odium. Excipitur Clodius,Clodouæus,Dodona,zodiacus.

O,ante F,bre.ut ofella.Exci.profugio, profero, profui.

O,ante G,longum:ut cogo.Excipitur logos,logice,rogo,rogus,toga.

O,ante L,bre.ut stola.Excipitur bolus,boletus,colon, id est membrum:sed pro intestinis corrip.coliphiũ,colum, colo,as,doliũ,moles,molior,moly,nolo,nola,olim,proles, polypus,prolixus,solẽnis:obliqui de sol,solor,solus,solers.

O,ante M,longum.Excipitur Bromius,cometa, coma, como,as.comes, comedo:sed comessor producitur, dominus,domo,domus,glomero,glomus,homo, Homerus,omasum,omitto, Prometheus, stomachus, tomus, tomaculum. Deducta à dromos,& homos:ut hippodromus, & deducta à tome,uomo,uomica.

O,ante N,breue:ut sonus.Excipitur nonæ,nonus,zona. Etiam c,uel d,pro præcedente:ut conor,dono,pono. Excipiuntur deducta à chronos.

O,ante P,bre.ut opes. Excipitur opis, opilo, populus arbor,popisma,sopio,Trophus.Etiam c,præcedente:ut scopus.Excip.scopulus,& deducta à copos:ut artocopus.

O,ante Q,breue:ut loquor.Excip.quoq; à quisque.

O, ante R, breue. Excipitur corā, Corus pro uento, coralus, hora, oro, ora appellatiuum, morus, mora, morio, sorex, thorax. Etiam l, uel r, præcedēte: ut gloria, prora.

O, ante S, longū: ut prosa. Excipitur Dosis, Mosa, Osiris, posui, positum, proseucha, prosodia. Proserpina uariatur, rosa, Sosius, sed Sosia producitur.

O, ante T, bre. Excipitur Clotho, notum, Iota, lotos arbor, poto, protos & ab eo deducta: ut Protogenes, quotidie, soter, soteria, totus, uotum. obliqui de dos, & bos. Etiā quando duæ consonantes præcedūt o: ut Clotho. Excipitur proteruus, crotalum, Crotus.

O, ante V, bre. ut ouis. Excipitur ouum, prouetus, prouenio, prouincia. prouidus.

V, ante B, bre. ut rubus. Excipitur cubus, lubricus, glubo, iubilum, iubilo, puber, pubes, rubigo, suber, subulo, subula, tuber neutrum, uber fixum, & mobile ubertas. Etiā b, uel n, ante u: ut bubo.

V, ante C, longum: ut mucus. Excipitur duco, as: unde educo, ducenti, lucerna, lucror, lucrū, lucrinus, Lucretius, Lucretia. obliqua de dux. Etiam c, uel, n, uel r, præcedente: ut cuculus, nucleus, trucido.

V, ante D, longum: ut cudo. Excipitur Ludouicus uaria. studeo, sudes, trudes.

V, ante F, longum: ut bufo.

V, ante G, longum: ut mugio. Excipitur tugurium. Etiam f, uel i, uel p, ante u. Excipitur fruges, frugi, frugalitas, iugis, e, iugerum, iuglans, pugio, pugil: lar uariatur.

V, Ante L, bre. ut ululo. Excipitur culeus, culus, Dulichium, dulia, Iulius, pulus substan. uligo, pulex, pulegium, Thule, uel Thyle. Etiam f, g, uel m, præcedente. Excipitur fulica, fulix, gula, mulier.

V, ante M, longum: ut humor. Excipitur *humerus, humilis, humus, rumex, pumilus.* Etiam *c, uel n. uel t, praecedente: ut cumulus.* Excipitur *cumae, numen, struma.*

V, ante N, longum: ut cunae. Excipitur *cuneus, cuniculus, tunica.*

V, ante P, breue: ut duplex. Excip. *cupa, Iupiter, stupa, upilio.* Etiam *n, uel p, uel r, praecedente: ut nuper, rupes.*

V, ante R, longum: ut cura. Excipitur *curulis, curius, durius, muria, nurus, furo, furio, as, furor, furia, spurius.*

V, ante S, longum: ut pusio. Excipitur *Frusino, pusillus, Susanna, susurro, uel rus.*

V, ante T, in dissyllabis longum: ut ruta. Excipitur *cutis, frutex, frutino, lutum, ti, coenum: sed lutum, & luteus produc. muto membrum uirile uariatur, puto, putus, puta, putris, rutrum, uter, utra, utrum, uti aduerbium.* In *polysylla. breue: ut puteus.* Excipitur *buteo, futio, is, futilis, glutio, Iuturna, mutuò aduerbium, mutus nomen, mutuo, mutuor, Mutius, puteo, putidus, Plutarchus, nutrio, struthius, utilis.*

V, ante V, longum: si nulla consonans praecedat: ut una: secus corripit. ut iuuo, pluuia: item Iuuerna producitur.

MEDIAE SYLLABAE.

A, ante B. bre. ut cannabis. Produc *uerbalia in bilis, & bundus. à prima coniugatione, & nomina in abulũ: ut uenabulum, candelabrum, dolabra, Dolabella, instabilis.* corripitur *amabo uerbum & aduerbium, uolutabrum.*

A, ante C, br. ut Aeacus, Produc *nomina in culus, cula, culũ, & in acius, & acrũ, et in aceus, cea, ceũ, cloaca. obliqui nominũ in ax, iracũdus, meracus, mustaceus, opacus, pastinaca, pistaciũ, portulaca, Sarra cũ Syracusæ: uel uariatur.*

A, ante

A, ante D, breue. Excipitur in adus ex barbaris propria prod. ut Conradus, abadir, cicada, Iader.

A, ante G, longum: ut uirago. Excipe, mandragora. Nomina secundæ declinationis: ut naufragium, naufragus, onager, pelagus, Pythagoras, & omnia ab agora, id est forum, podagra, & deducta ab agria, id est dolor: ut chiragra, Astyages. Item composita ab agoge, id est ductio: ut synagoga, pædagogus.

A, ante L, breue: ut Tantalus. Excipitur sandalium, Sardanapalus, nomina in alis, & ale, meridionalis, ale, australis, ale: obliqui nominum in al. Pluralia tantùm: ut sponsalia, Pharsalus, Messala, Stymphalus.

A, ante M, breue. Produc nomina in amen, & amentum: ut examen, contamino, dictamum, thymiama.

A, ante N, breue. Excipitur aranea, araneus. Produc deriuata in anus, anius, aneus, & anis: ut, phasianus, extraneus, inanis. Composita à longis: ut insanus. obliqui nominum in an: Titanis. Item Bacchanalia, lupanar, Satanas. Produc ferè omnia propria quaruncunq; rerum: ut Afranius, Diana. Sed corrip. Dardanus, Eridanus, Rhodanus, Sequana. Item prod. si præcedat i: ut Quintilianus, Fabianus.

A, ante P, bre. ut catapulta. Excip. Anapus, uel is, Iapyx, Iapis, Mesapus, Neapolis, Priapus, prosapia, Serapis, sinapi.

A, ante Q, breue. Ablatiui, & hinc aduerbia prod. ut utraque.

A, ante R, breue. Produc deriuata in aris & are, aut rus. Atq; in arius, a, um, amaracus, tiara, zodoara.

A, ante S, breue: ut gymnasium. Excipiūtur deriuata à gaso, Amasis, colocasia, Iason, omasum, occasio, quia ab occasum, Parnasus.

A, ante T, breue: ut calathus. Produc deriuata in atus,

a,um,in atius,a,um,in aticus, in ator, & aduerbia in atim, præter affatim. Nomina *in ates:ut* Achates : *sed deducta à critos,bates, & stratos,corrip.ut* Hippocrates, *Schœnobates, &* Callistratus.*obliquos nominum in tas: ut bonitatis,* Aratus,*cicatrix,*Egates,*grabatus,*Horatius,*lupatum,*Leucate,*palatus,palatium,palatum,solatium, theatrum, ueratrum, pyrata.*

A, *ante* V, *longum.* Excipitur. Batauia:*uariatur* Patauium.Composita *à breuibus:ut abauus.*

E, *ante* B, *breue:ut funebris.*Excipe *delebilis,*Chorœbus,*herebus,*Esebon,*muliebris.*

E, *ante* C, *longum.*Excipitur.Berecynthus, Ezechias, Seneca,*senecio,internecio,quia fit ab interneco.*

E, *ante* D, *longum : ut* Diomedes. Excip. Alcimedon, Automedon,Alcimedes,Andromede,Empedocles,*essedum: ficedula uariatur,*Lacedæmon,Macedon, Melchisedec, *remedium,*Tenedos,*unedo,composita ab hedra,id est sedes:ut exhedra,cathedra:obliqui compositorum à pes : ut loripedem, quadrupedem.*

E,*ante* F,*bre.* V*ariantur infinita composita,cum fio & facio:ut liquefacio,liquefio,patefacio, patefio.* Prod. *deriuata à fio:beneficus,ueneficium.*

E, *ante* G, *bre.ut elegia.* Excipitur Cethegus, *collega,* Symplegas,*cinægyrus,panægyris.*

E, *ante* L, *longum.*Corripe *composita à telos :* Aristoteles,Praxiteles.Corripe *à celos , id est crus, monoscelis, periscelis,ageladas,*Alemania,Achelous,Ampelus,*angelus,* Asphodelus,*ardelio:*Cybele *uariatur,* Enceladus, *eutrapelus,*Menelaus,*marcelianum,obelus,obeliscus,*Penelope,Semele,Sicelis,*sepelio,* Thymele.

E, *ante* M, *longum:ut absitmius.*Exci.*anathema,* Artemis,

mis,elementum,polemos,& quicquid hinc est:ut Neoptolemus,Ptolemæus, Polemon, Telemachus, uehemens:obliqui de hyems.

E, ante N, longum. Corripe composita à genos,Diogenes, Origenes,Armenia,Eumenis, Clymene, Berenice,hebenus,Helena,Helenus,Iphigenia,iuuenis,ingenium, ingenuus,Melpomene,Porsena. Composita à uenio, & gigno: ut aduena,terrigena.

E, ante P,breue:ut elephas.Excip.Iosephus, Asclepius, præsepe,præsepio,synalœpha.

E, ante Q, breue.

E, ante R, breue:ut ministerium. Propria ferè producūtur:ut Homerus,Cythere,Cytherea.Sed corripi.Cicero, Tyberis,Acheron, austerus, arteria, chimera, cantherius, cratera,galerus,galerita,Megera,Iberus,dicterium,mysterium,psalterium,clysterium,& similia ab erion,panthera, parothera,statera,seuerus,trieteris. Produc.diph.machæra, cithæron, syncærus, procærus, Megæra, chimæra pomœrium.

E,ante S,bre.ut Ephesus.Excip.catachresis, carchesiū, diœcesis,ecclesia,Iesus,Marpesus, Milesius, mathesis, Magalesia, poësis, phrenesis. nomina numeralia in simus: ut centesimus.

E,ante T,longum.Excipe nomina in etas:ut pietas,arete,amethystus.Formata à theton:ut antitheton, epitheton, Arethusa,archetypus,dieteris,trieteris,feretrius,feretrum, Heluetij,Iapetus,meretrix,obstetrix, Phlegeton, pyretrū, penetro,suppetiæ,uegetus,Venetus, uegeto, uietus uariatur,temetum,triquetra,obliquos scilicet segetis,tegetis.

E,ante V, longum. Excipe composita à breuibus:eleuo, releuo,subleuo.

E ante

I, *ante* B, *bre. ut delibutus.* Excip. *audibilis, & similia à quarta coniugatione.*

I, *ante* C, *bre. ut* Epicurus. Exci. *amicus, apricus, apricor, anticus, Caicus, clauicula, craticula, canicula, cõuitium, cuticula, cuniculus, ceruical, febricito, febricula, formica, lectila, lorica, lumbricus, myrica, marica, mendicus,* Nasica, *nouicius.* Palicus, *pudicus, prædico, posticus, petricosus, pediculus, rubrica, siticula, siticulosus, somniculosus, somniculus, tegeticula, uiricula, redimiculum, & similia à quarta coniug. ut periculum, ueronica, uaticanus, uariatur, uesica, umbilicus, uiticula, urtica.* Nomina *propria in icus: ut* Henricus. *obliqui hi, felicis, pernicis, & alij.*

I, *ante* D, *bre.* Produc *nomina in ides, ab eus, & in ido: ut* Atrides, *formido, fastidiũ,* Abydus, *accidia, rectius acedia, aloides, chelidon, chelidonia,* Dauides, Euclides : Euripides *uariatur, fastidio, meridies,* Pherecides, *postridie, quotidie, infidus à fidus.*

I, *ante* F, *breue.*

I, *ante* G, *bre. ut mitigo.* Produ. *nomina in igo, ut uertigo, fuligo, auriga, castigo, caligo, fastigium, fatigo, instigo, origanum, præstigiæ, quadriga, uectigal, uestigiũ, uestigio.*

I, *ante* L, *bre. ut consilium.* Excipitur *Achylus,* Abyla, *subtilis.* Nomina *in ilis à nomine, puerilis, senilis, aprilis, exilis.* Excipitur *humilis, parilis, dapsilis.* Substantiua *in ile: ut monile, cubile, asylum, asylus,* Eriphyle, *crocodilus, compilo, expilo, opilo, depilo, nisi cùm pilos extrahere significant,* Oileus.

I, *ante* M, *bre. ut æstimo.* Excipitur *ephimeris, enthymema, opimus.* Produc *à time: ut* Theotimus. Nota *deducta è longis: ut discrimino, oblimo, sublimis, apprime, illimis, penthimemeris, quadrimus.* Nomen *in men, & mentum à*

quarta

quarta coniugatione:ut rudimentum, lenimen, sed alimentum, & monimentum corripiuntur.

I, ante N, *breue:ut circino.* Excipitur *caminus, echinus, catinū, festino, festinus, omnino, opinor, puluinar, puluinus, tintinnabulum, supinus, supino, sagino, salinum.* Composita *à longis, popino, propino, declino.* Nomina *in ina, & inus deriuata: ut rapina, clandestinus, mediastinus, regina, carina, rapina, bouinus: nisi fortè masculinum præueniat: ut dominus, quod corri. ita & domina: sic asinus, & asina.* Sed *fœmina, fiscina, fuscina, gausapina, lamina, machina, patina, proserpina, sarcina, trutina corr.* Item *corr. crastinus, pristinus, diutinus, serotinus, & quæ fiunt à nominibus materiarum, gemmarum, unguentorum, odorum, & colorum: ut crocinus, amaracinus, cristalinus, byssinus.* Prod. *alinor, acinacis, uaccinium, cyminum, cominus, & deducta à cline: ut tricliniū.* Propria nomina: *ut* Martinus, *Catilina, Aquinas: sed aliquot corr. ut* Tarquinius. *obliqui nominum in in: ut delphinis.*

I, *ante* P, *breue.* Excip. *Caiphas uariatur.* Coliphium, Euripus, *Enipeus, manipulus, seriphos.* Composita *à stipo, constipo, obstipus.*

I, *ante* Q, *longum: ut antiquus.* Excip. *aliquis, deniq;, reliquus, reliquiæ, siliqua, utiq;, undiq;.*

I, *ante* R, *breue: ut Antycira.* Exci. *archimagirus, Busiris, butyrum, collyrium, Corcyra, Deianira, delirus, Epirus, Equiria, Osiris, papyrus, Podalirius, Rabirius, sapphirus, Semiramis.*

I, *ante* S, *bre.* Excipitur *Anchises, Aruisius, Cābyses, Dionysius, Elisa, gauisus, lalisio, Moyses, paradisus, paralysis.*

I, *ante* T, *breue: ut conditio.* Produc *propria: ut Margarita, Tersites, Cēsitus, patritius, comitiū.* Nomina *quartæ decli*

declinationis, auditus, dormitum, contritum, oblitus, Techitus, fortuitus uariatur, Hermaphroditus, Aphrodite, aconitum, corytus appel. cocytus, parasitus, Samnites, Quirites. Produc etiam deriuata Græca in itis & ites, & ita: ut Samaritis, leuites, eremita, leuita. Item à nominibus in itus: ut auritus, mellitus, auitus. Item à uerbis in tius: ut fictitius, suppositius: sed à nominibus corrip. ut patritius. Excipitur nouitius. Produc aduerb. in itim: ut uiritim. Nomina lapidũ in ites: ut pyrites. Archytas, cocytus, Heraclitus, Potitius, pituita, inuitus, inuito, prorito, scriblita, irrito, Thersites.

I, ante V, longum: ut recidiuus. Excipitur Niniue: rediuiuus, secundam syllab. corrip.

O, ante B, breue. Excipitur Canobus, Iacobus, October, utrobique.

O, ante C, breue. Produc propria in ocus è barbaris: ut Iodocus: sed Græca corr. ut Laodocus. Verba in cinor: ut atrocinor: & nomina deriuata in ocinium, ut patrocinium. obliquos nominũ in ox: ut ferocis, uelocis, præfoco, suffoco, à faux.

O, ante D, breue. Excipitur custodia, custodis genitiuus, custodio, erodio, Herodes, & cætera, cum odes græca: ut Orodes, rhapsodia.

O, ante F, breue: ut Godofredus.

O, ante G, breue: ut Aegloga. Excipitur octoginta. Deducta ex agoge: ut synagoga, isagoge.

O, ante L, breue: ut Neapolis. Excipitur Capitolium, idolum, Iolas, præstolor, Aetolia, Mausolus, Mediolanum, Pactolus, subsolanus. Deducta à poleo, id est, uendo: ut bibliopola, pharmacopola. Deducta à colon: ut monocolõ, dicolõ.

O, ante M, breue: ut hippomanes. Produc neutra: ut abdomen, amomum, cinamomum, axioma, idioma, perizoma.

Sed

Sed corrip. deducta à tome, ut epitoma, anomalus per ω, geometra. Iuuen. corrip. grammaticus, rhetor, geometres, pictor, alipes.

O, *ante* N, *longum: ut opsonium.* Excipitur *Alcyone, aconitum, coctonum, canonis, dæmonis, diaconis,* Dionysius *anceps,* Erichthonius, *Hesione pro fluuio, harmonia, matrona.* Deducta *à gony, ut antigonus: sed à gonos produ. ut trigonus.* Deducta *à phonos, ut* Tisiphone. *obliqui ciuitatum in on, ut Syndonis, Lacedæmonis,* Pannonia.

O, *ante* P, *breue: ut* Atropos, Excipitur *anthropos. i. homo,* Aesopus, Canopus, Conopæ, *Cleophas,* Europa, Epopeus, *hysopus,* Iopas, *& alia in as. pyropus, prosopos, hydropicus, siope.*

O, *ante* Q, *breue: ut alloquor.* Excipitur *alioqui.*

O, *ante* R, *breue: ut roboro,* Excipe, *aurora.* Nomina *in orus: ut sonorus.* Nomina *masculina in or, composita à choros, id est locus: ut anachorita.* Et *composita à* δῶρον, *id est donum, uel palmus: ut* Heliodorus, Diodorus, Isidorus, *boloris, bolorinus, amoris,* Biores, *fortioris, meteorus,* Pelorus. Nomina *in rium: ut tectorium, tentorium,* Sertorius, *theorema.*

O, *ante* S, *longũ.* Excipe *Græca, eleemosyna, ambrosia, symposiũ, cynosura,* Euphrosyne, Mnemosyne, Theodosius.

O, *ante* T, *longum.* Excipiuntur *composita à dotos: ut antidotum, abrotanum, onocrotalus,* Deiotarus. *Composita à breuibus, compotus.*

O, *ante* V, *breue: ut* Genouefa. Excipe *deducta à longis, remoui, amoui: controuersia uariatur.*

V, *ante* B, *breue.* Excip. *anubis: connubium uariatur: delubrum,* Insuber, *saluber.* Deriuata *à supinis in utum, dissolubile, resolubile.*

V, *ante*

V, ante C, breue, educo. Excipe no. in ucus, uca, ucum, ſambucus, eruca, caduceum, manduco, Pollucis. Comp. à duco & luceo, produco, illuceo, polluceo.

V, ante D, longum: ut teſtudo. Excip. Druydes, pecudis, repudium.

V, ante F, breue.

V, ante G, breue: ut coniugium. Produc nomina in go, ærugo, ferrugo, lanugo.

V, ante L, breue: ut cingulum. Produc nomina in ulis: ut edulis, tribulis, curulis, edulium. Item hæc cõpoſita à bule & dulos: ut Archibulus, Cleobulus, Thraſibulus, adulor, aduleſcens, Iulus, Appulia, peculium, portulaca, torcular.

V, ante M, longum: ut legumẽ. Corripe nomina in men, & mentum, à uerbis ſecundæ, documen, uel mentum, nocumen, uel nocumentum, autumo, contumax, columella, cucumis, incolumis, cruſtumium, emolumentum, irrumo, poſthumus.

V, ante N, longum: ut lacuna.

V, ante P, breue. Excipitur, marſupium. Deducta à longis: ut corrupit, irrupit.

V, ante R, longum: ut penuria. Excip. camurus, Biturix, centurio, Mercurius, lemures: ſed lemuria produc. purpura, ſatur, Satura, ſaturo, ſaturea, tugurium, uulturius. Verba in urio: ut eſurio. Sed produc ligurio, & ſcaturio, parturio. obliqui nominum in ur: ut turturis, furfuris.

V, ante S, longum: ut Meduſa. Excipitur Hieruſalem: uariatur. Peruſinus, Syracuſanus, Voluſius. Nomina locorum: ut Brunduſium, Canuſium.

V, ante T, longum: ut præputium. Excipitur arbutus, defrutum, diuturnus. Deducta à breuibus, imputo, reputo.

O, ante V, breue: ut exuuiæ.

Cætera

Cætera (lector candide) partim ex aßidua poëtarum lectione deprehendes, partim ex Despauterio, Fabro, Aldo, Terentiano, cæterisque, qui non pœnitendam operam huic rei impēderunt: quæ consultò prætermisimus, ut multa propria nomina: tum quia non ita crebrò occurrunt, & numero certo uix queunt comprehendi (quorum adeò immensa est sylua, ut puerorum ingenia potius adobrueret, quàm instrueret) tum quia hic libellus, quem enchiridij uice haberi uolumus, in iustam libri magnitudinem accresceret. Hæc pueri, æqui boniquē consulite.

Finis mediarum quantitatum.

CARMINA VSITATIORA.

Carmen Heroicum.

Carmen Heroicum, *quod &* Hexametrum Dactylicum *dicitur, sex regionibus constat.* In *prima, secunda, tertia, & quarta ponitur* Dactylus, *uel* Spondeus. *In quinta, semper* Dactylus, *& sexta* Spondeus: *ut, Arma uirumque cano, Troiæ qui primus ab oris.* -υυ -υυ - - - - -υυ .--. *Nam aliquando licentiæ poëticæ causa in quinta regione* Spondeus *reperitur: quam tamen poëtis solis relinques.* Illud *autem fit, ubi rei grauitas & maiestas significatur, aut mœror & languor: ut* Virgil. *Chara deûm soboles magnum Iouis incrementum.* Idem, *Constitit, atque oculis Phrygia agmina circunspexit: ubi Sinonis tristitia ostenditur. Dicitur autem* Heroicum, *quòd eo genere res gestæ regúmque ducúmque, & fortia facta conscripta sunt.* Et Hexametrum *dicitur, quia sex pedum ictibus ipsum metimur: ab* ἕξ, *id est sex, &* μέτρον, *id est mensura.*

Carmen Pentametrum.

Carmen Pentametrum Anapæsticum, quod & Elegiacum dicitur, quinque regionibus constat. In prima, secunda, & tertia, ponitur Dactylus, *uel* Spondeus. *In quarta & quinta, semper* Anapæstus: *ut,* Qui cecidit stabili non erat ille gradu. -υυ -υυ -- υυ- υυ-. *Elegiam uocant, cõsertum cum* Hexametro Pentametrum, ἒ ἒ, *idem est quod heu heu.* Elegia *enim carmen lugubre est.* Nam *hominum dolores & querimoniæ, & adulescentorum amores hoc genere primùm scribi cœperunt.* Dicitur *autem* Pentametrum *à* πέντε, *id est quinque, &* μέτρον, *id est mensura.* Elegiacum *dicitur ab* ἔλε@, *id est misericordia, siue* παρὰ τὸ ἐλεεῖν τοὺς τεθνεῶτας, *quòd hoc carmine laudes defunctorum scriberentur.* Vel παρὰ τὸ ἔλεγ@, *quòd uetustissimi suas lamentationes* Elegis *decantarent.* Nam *factum est uocabulum à uoce qua in fletu utimur.* Vnde *fit, ut epitaphia* Elegis *præcipuè scribantur uersibus.*

Carmen Sapphicum.

Carmen Sapphicum, *quod &* Trochaïcum *dicitur &* Hendecasyllabum, *quinque pedes habet.* Primus *est* Trochæus: *secundus,* Spondeus: *tertius,* Dactylus: *quartus,* Trochæus: *& quintus,* Trochæus *aut* Spondeus: *ut,* Nouimus quantas dederit ruinas. -υ -- - υυ -υ --. *Dicitur autem* Sapphicum *à* Sappho *puella, prima hoc apud Græcos usa. In quo primi tres uersus sunt eiusdem generis* Sapphici: *inde subiungitur* Adonius.

Carmen Adonium.

Carmen Adonium *duos pedes habet.* Primum *semper* Dacty

Dactylum: secundum, Spondeum, uel Trochæum: ut, Nubibus atris. -υυ --. Dictum autem ab Adone puero, uel ab Adone inuentore. Quod sequitur semper tres uersus Sapphicos.

Carmen Asclepiadæum.

Carmen Asclepiadæum, quod & Choriambicum tetrametrum dicitur, quinque pedibus constat. Primus est Spondeus: secundus & tertius, duo Choriambi: quartus uerò, Pyrrhichius, aut Iambus: ut, Mecœnas atauis edite regibus. -- -υυ- -υυ- υυ. Dicitur Asclepiadæum, ab Asclepiade inuentore.

Carmen Phaleucium.

Carmen Phaleucium constat quinque pedibus, Spondeo, Dactylo, & tribus Trochæis: ut, Quisquis composito serenus æuo. -- -υυ -υ -υ -υ. Quod nomen accepit à Phaleuco inuentore. Et dicitur aliàs Hendecasyllabum, quòd sine synalœpha & ellipsi undecim est syllabarum.

Carmen Iambicum senarium.

Carmen Iambicum trimetrum Hyponactium, seu Archilochium trimetrum Acatalecticum, sex pedes habet. Primus pes est Spondeus, Iambus, Dactylus, uel Anapæstus. Secundus, Iambus: admittit etiam Spondeum, Dactylum uel Anapæstum: sed cum minore gratia. Tertius, est Spondeus, Iambus, Dactylus uel Anapæstus. Quartus, Iambus: admittit & reliquos, sed duriore stylo. Quintus est Spondeus, Iambus, Dactylus, uel Anapæstus. Sextus uerò, Iambus, uel Pyrrhichius: recipit & ubique

Tribrachum. Sed quò plus Iamborum habet, eò uenustior est.

Item locis paribus, id est secundo, quarto, & sexto. Iambum recipit: locis tamen imparibus, id est primo, tertio, & quinto, Spondeum Iambi loco recipiens: ut, Beatus ille, qui procul à negotiis. ∪– ∪– ∪– ∪∪– ∪– ∪–. *Huic subiungitur alternatim Iambicũ dimetrum Archilochium, ut id ex Horatio Epodi oda secunda: Beatus ille, qui procul à negotiis. Vt, Prisca genus mortalium, &c. Notandum tamen quòd in Tragœdiis uersus ex solis Iambis non laudatur: quare uix talem inuenias, sed semper in locis paribus ex Iambo aut Tribracho: in cæteris indifferẽter ex Iambo, Dactylo Spondeo, Anapæsto, Tribracho. In Comœdiis uerò, in secundo loco & similibus, Spondeus etiam inuenitur, necnon & Dactylus & Anapæstus: sed frequentius Spõdeus. Quod faciunt Comici, ut solutam orationem imitentur: ut Terentius,*

Vos isthæc intrò auferte, abite, Sosia.
Adesdum paucis te uolo. dictum puta.
–– –– –– ∪– ∪– ∪–.
∪– –– –∪∪– ∪– ∪–.

Iambicum enim ab ἰαμβίζειν, id est insectari, à ἰάπτω, unde factum nomen generis carminis, maledico. Archilochus, siue huius carminis author fuerit, siue celebrator potius, tanta fuit acerbitate, ut ad laqueum adegerit Lycambem.

Scazon trimetrum Iambicum Hyponactium, siue Iambicum claudum.

Scazon à superiore Archilochio differt, quòd Archilochium in sexta regione solùm habet Iambum: Scazon

uerò

uerò Spondeum: & in quinta sede semper Iambum habet: ut, Nec fonte labra prolui Caballino. – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ – –. Dicitur autem Scazon à uerbo σκάζω, id est claudico, quia claudicat. nã sextus pes in hoc metro, maior est quàm sextus qui in senario est.

Carmen Iambicum Dimetrum Archilochium.

Carmen Iambicum Dimetrum Archilochium Acatalecticon quatuor constat pedibus. Primò, potest habere quatuor Iambos. Secundò, primum & tertium Spondeos, secundum & quartum Iambos. Sub Spondeis, Trochæi intelligi possunt, & sub Iambo quarto loco, Pyrrhichius, siue in locis imparibus, id est in prima & tertia sede recipit Iambum & cæteros quos Iambicum senarium. In locis uerò paribus, id est, secunda & quarta sede, Iambum uel Tribrachum: sed in fine & Pyrrhichium: ut, Aut adsit interpres tuus. ∪ – ∪ – – – ∪ ∪. Quem terra, pontus, æthera. – ∪ ∪ – ∪ – ∪ ∪.

Carmen Glyconicum.

Carmen Glyconicum tribus pedibus constat. Primus est Iambus, uel Trochæus: frequentius tamen Spondeus. Secundus & tertius Dactyli, aut Choriambus cum Pyrrhichio: ut, Puellæ & pueri integri. ∪ – – ∪ ∪ – ∪ ∪. uel, ∪ – – ∪ ∪ – ∪ –.

Carmen Pherecratium.

Carmen Pherecratium habet tres pedes, Dactylum scilicet inter duos Spondeos: ut, Grato Pyrrha sub antro. – – – ∪ ∪ – –. siue constat Spondeo, Dactylo & Trochæo.

DE ACCENTIBVS, seu Tonis.

Quia accentus ex syllabarum quantitate pendet, consonum erit post syllabarum quantitatem, accentuum regulas paucis perstringere. Accentus *enim sunt qui dictionem moderantur: nec potest esse aliqua dictio, quæ uno ex ipsis accentibus careat.* Nam *sicut nulla uox esse potest sine uocali: ita nec sine accentu, quòd sit quasi anima uocis: & quas* Græci *προσῳδίας dicunt, nos autem accentus, eas ueteres notas uocum, moderamenta, tenores, fastigia, (quòd capitibus literarum apponerentur) & uoculationes appellarunt. Est autem accentus, certa lex, siue regula ad eleuandam deprimendámue syllabam uniuscuiusque particulæ orationis.* Et *dicitur ex ad, & cantus, quasi iuxta cantum, uel ab accino: Græcè autem προσῳδία dicitur, à πρὸς, id est ad, & ᾠδὴ, id est cantus.*

Sunt autem accentus tres, Acutus, Grauis, *&* Circunflexus. *Sed ab* Aldo *decem enumerantur,* Acutus, Grauis, Circũflexus, Lõgus, Breuis, Subunio, Subdiuisio, Apostrophus, Aspiratus, *&* Tenuis. *Quibus, inquit, omnibus utimur, præter* Aspiratũ *&* Tenuem: *pro quibus in aspirãdis duntaxat literis hac figura,* H, *uel hac,* h, *ex utroque ipsorum facta utimur. Sunt autem aspiratus & tenuis ita depicti,* ⊢, ⊣ *uel* ‘ ’, *quos accentus in unum coniungentes* Romani, *fecerunt eam aspirationem* H, *qua nos in grandiusculis utimur literis.* Communiores *tamen accentus sunt,* Acutus, Grauis, *&* Circunflexus.

Acutus, *est quo syllaba eleuatur, ut súm, és: & ita figuratur* ´.

Grauis, *quo syllaba deprimitur: ut duæ ultimæ in do=*

Circunflexus, quo syllaba partim eleuatur, & partim deprimitur: ut dôs, spês: & ita figuratur ^.

Longus ponitur supra syllabam, cùm longam esse illam ostendere uolumus: ut rēgula: & ita figuratur –.

Breuis, cùm breuem syllabam esse ostendere uolumus: ut disertus, & ita figuratur ᵕ.

Subunio, ὑφὲν Græcè, est nota syllabarum iungendarum, siue uirgula subincurua quæ supponitur fini unius dictionis, & principio alterius, cùm coniungere eam uolumus, & ita figuratur ‿: ut qui‿cunque, de‿improuiso.

Subdiuisio, Græcè ὑποδιαστολή, sub extrema dictione ponitur dictionem alteram ab altera diducens: & ita figuratur, ut cor, uinum lætificat. Nam distingue post cor ad imam literam dicto accentu, ne coruinum dicere uidearis. Item, In littore conspicitur, sus. Nam inter conspicitur & sus, interponitur subdiuisio ad imas literas, ne uideatur dicere, conspicit ursus. Eodem etiam accentu utimur, cùm uolumus distinguere sensum: ut in illo, Ereptæ uirginis, ira, ne uideatur significare iram uirginis ereptæ, sed iram propter ereptam uirginem. Ergo post, uirginis, supponitur hypodiastole. Illi enim accentus siue passiones sæpè ad discernendas homonymas uoces conferunt.

Apostrophus, id est auersio, supra extremum dictionis in fine elisa uocali ponitur. Est enim signum elisæ uocalis: & ita figuratur ʼ: ut tantónʼ me crimine dignum duxistiʼ pro tantóne. Prolatio enim est in morem unicæ dictionis.

Aspiratus, Græcè δασεῖα, & tenuis, Græcè ψιλή, loco ipsorū utimur aspiratione nostra h: ut ὕμνος, hymnus.

Breuis

Dictio

- *Monoſyllaba, ſi*
  - *Breuis naturaliter, licet poſitione producatur, acuitur: ut ſúm, níx.*
  - *Longa natura, circũflectitur: ut ſpês dôs. Vbi naturaliter produci non conſtiterit, ad acutum confugito.*
- *Diſſyllaba, ſi*
  - *Prior natura longa, illa circunflectitur: ut mâter.*
  - *Alias, acuitur: ut páter.*
- *Polyſylla. ſi*
  - *Penultima lõga, & ultima breuis, penultima circunflectitur: ut Românus.*
  - *Aliter, penultima acuitur: ut Románi, poténtes.*
  - *Penultima non naturaliter, ſed poſitione longa, eadẽ acuitur, & non circũflectitur: quia circũflexus ſemper eſt in ſyllaba naturaliter lõga.*
  - *Penultima eſt breuis, antepenultima acuitur: ut dóminus, mulíeris.*

Excipiuntur à facio compoſita, quæ in ſecunda & tertia perſona ſingulari præſentis indicatiui accentum habent

accentus: ut uná, aduerbium acuit ultimam, ne uideatur esse nomen. Ergô aduerbium circunflectitur, coniunctio autem grauatur. Sic eó, aliquó, falsó, repenté, ultimam acuunt aduerbia, ne putentur esse nomina uel pronomina.

Tertia, Syncope siue concisio accentum mutat: ideo nomina tertiæ declinationis & pronomina in as, quæ olim in atis, desinebant, ultimam circunflectunt, ut olim penultimã: ut Aquinâs, cuiâs, pro Aquinâtis, cuiâtis. Item donêc, pro donêcum, adhûc, pro adhûcce. Item fumât, pro fumâuit. Et iam per Apocopen mutatur accentus. Nam accentum retinent integræ dictionis uocatiui in i, à nominatiuis in ius per abscisionem us, syllabæ: pernultimam enim acuunt, ut ô Mercúri, à Mercúrius, seruato accentu supra eam syllabam in qua erat in nominatiuo, etsi breuis est: ut Horat.

Mercúri facunde, nepos Atlantis.

Quarta, Transpositione mutatur accentus, cùm de suo loco dictio transmutatur, ut sunt præpositiones, & coniunctiones: quæ dum præponuntur, grauantur: ut de qua re, de quo genere. Postpositæ autem, quia mutant locum, mutant etiam accentum. Nam acuuntur: ut qua dé re, quo dé genere. Cum, præpositio, que, ne, ue, encliticæ coniunctiones, præcedentem syllabam acuunt, ut quícum, mécum, fórma conditióque.

Quinta, Compositio aliquando accentum uariat, ut compositio noscatur esse, non oratio. Ambiguitate enim illud fit, ad euitandã amphibologiã, ut alíquando, déinde, éxinde, délonge, déinceps, dúntaxat, déorsum, quápropter, hácte-nus, insuper, & similia, quæ antepenultimam acuunt, ne duæ partes esse putentur. ubi autem diuersæ essent dictiones, diuersos haberent accentus.

Sexta, Idiomate mutatur accentus. Vnaquæq; enim lingua

habet accentum sibi peculiarem ac proprium. Nam secundum Latinorum regulas, ánthropos, penultimam acueret, quia producitur: hanc tamen apud Græcos grauem habet. E diuerso, Simois, quia penultimam corripit, antepenultimam secundum Latinorum regulas acueret, quam apud Græcos grauem habet, acuta penultima. Item, parácletus contra usum linguæ nostræ in antepenultima habet accentum, quum penultima eius sit longa: Græcè enim per η scribitur. Nam in Græcis accentus quantitati plerunque est contrarius.

Græcorum accentus.

Apud Græcos ubi ultima longa est, sæpißimè accentus in penultima, etiam si breuis fuerit, locatur: ubi uerò ultima corripitur, accentus est in antepenultima, licet penultima producatur. Quintilianus tamen ait, Mihi autem placet Latinam rationem sequi, quoad patitur decor. Idem, Qui Græcam figuram sequi malet, non Latinè quidem, sed circa reprehensionem loquetur. Sed quoniam accentus Græci non modò nobis incogniti sunt, uerùm etiam apud illos per singulas propè dictiones sparguntur, quoties nobis accentus Græci ratio non constiterit, Latinis illum regulis moderabimur. Quòd si dictio Græca simul & Latina fuerit, accentu potius Latino utemur, quoties Græca Latinis miscemus.

Barbarorum & Hebræorum accentus.

Omnis barbara uox non declinata Latinis, Accentum super extremam seruabit acutum: ut Abel, Baal: *quia Hebraicæ dictiones aliquando in penultima, aliquando in antepenultima accentu acuto proferuntur.* Nam *si* Abel *accẽtu acuto in fine proferamus, ut uult* Alexander, *non* Græcè *proferimus, quia apud illos in fine grauatur: non* Latinè, *quia nullum nomen* Latinum, *nisi corruptum, & nisi monosyllabum, in fine acuitur.* Nec Hebraicè, *quia illi nomen,* Abel, *acuta prima proferunt.* Quare *ubi ratio* Hebræa *tibi non constiterit,* Latinè *proferre poteris.*

De Periodis, siue clausularum Punctis.

Egregiam sanè operam nauabunt præceptores, si accuratè suos pueros Periodi *partes & orationis singula membra siue puncta doceant: ut sciant pueri, quot uoces sententiam perficiant, & quomodo singulis nominibus singula uerba respondeant: sic enim rectè intelligent aliena scripta, & tutò ac expeditè loquentur.* Nam *omnis oratio, aut perfecta est, aut imperfecta.* Perfecta *est, quæ sensum perfectum habet: imperfecta, quæ imperfectum.* Perfecta *autem duplex est: aut enim sensus adhuc pendet ad sententiæ perfectionem, aut omnino sensus est perfectus.* Perfecta *oratio, potest in longum protrahi, & plures partes continere: imperfecta uerò non.* Quare *partes illas quibusdam distinctionibus, posituris, siue punctis distinguere oportet.* Distinguitur *autem* Periodis, Commatis, *&* Colis.

Periodus, *est orationis continuatio usq; ad id quod sensus concluditur, id est, tota sententia lectionis.* Periodus *enim* Græcè, *id est, ambitus, circunductus, continuatio, uel conclusio.*

D*icitur autem ambitus, uel circunductus, quòd in orationis*

tionis ſerie ea ſit uocum circuitio ac comprehenſio, qua & impletur & abſoluitur ſententia.

Dicitur autem *concluſio, quia non prius* eſt Periodus, *quàm peruenit ad extremam clauſulam.*

Partes Periodi *ſunt duæ,* Colon & Comma, *ſiue* Membrum, & Inciſum. *Ex his enim conſtat omnis* Periodus. *Si quidem ex* Commatis *fiunt* Cola: *ex* Colis Periodi. Colon *ſiue membrum, eſt perfecta oratio, cuius tamen ſenſus adhuc pendeat, atq; aliud quippiam ſibi adiungi poſtulet.*

Comma *ſiue* Inciſum, *eſt membri pars, quæ ab eo integro abſciſſa, per ſe nihil prorſus efficere poteſt.* Fit *enim quoties uerbum finiti modi deeſt, aut ſi adeſt, ſenſus tamen non conquieſcit, ſed ad* Membrum *ſiue* Colon *properat, quemadmodum* Membrum *ipſum ad* Periodum: *quò ut peruentum eſt, nihil aliud niſi ad principium alterius ſententiæ tranſiri poteſt.*

Puncta *ſiue diſtinctiones ſunt,* Virgula, Comma, Colon, Periodus, Punctum *admiratiuum, ſeu exclamatiuum,* Punctum *interrogatiuum, &* Parentheſis: *quæ ita figurantur.*

Virgula /
Colon ,
Comma :
Periodus .
Punctum *admiratiuum ſeu exclamatiuum* !
Punctum *interrogatiuum* ?
Parentheſis ( )

clausulæ admirantis uel exclamantis.

Interrogatiuum uerò interrogantis clausulæ.

Parenthesis suis hemicyclis interpositam partibus alterius sententiæ sententiam claudit.Sed ut quod dicimus manifestius appareat, exemplo doceamus.

Cicero libro primo Epistol.Ego omni officio,ac potius pietate erga te, cæteris satisfacio omnibus:mihi ipse nunquam satisfacio:Tanta est enim magnitudo tuorum erga me meritorum:ut quoniam tu nisi perfecta re,de me non conquiesti:ego quia non idem in tua causa efficio:uitam mihi esse acerbam putem.

Vltra enim progredi non debes, quia hic Periodus est completa, quæ sex Cola siue Membra continet, & tria Commata.

Cola autem sunt hæc.

Ego omni officio,ac potius pietate erga te,cæteris satisfacio omnibus.

Primum Colon est.

Mihi ipse nunquam satisfacio:

Secundum Colon est.

Tanta est enim magnitudo tuorum erga me meritorum:

Tertium Colon.

Vt quoniam tu nisi perfecta re, de me non conquiesti:

Quartum Colon.

Ego quia non idem in tua causa efficio:

Quintum Colon.

Vitam mihi esse acerbam putem.

Septimum Colon est,

in quo est periodus,id est,totius sententiæ conclusio.

Commota uerò sunt hæc.

Ego omni officio,
Primum Comma eſt.
Ac potius pietate erga te,
Secundum Comma.
Vt quoniam tu niſi perfecta re,
Tertium Comma eſt.

Hæc pauca de accentibus & periodis pueris ſufficiant, Chriſto autem ſit laus, honor, & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

FINIS.